

„DNB Latvijas barometra” apraksts

„DNB Latvijas barometrs” ir Latvijas iedzīvotāju noskaņojuma, viedokļu un attieksmes pret dažādiem sociāliem, ekonomiskiem u.c. jautājumiem pētījums, kurš ietver arī dažādu sfēru pazīstamu ekspertu vērtējumu un cēloņsakarību analīzi.

„DNB Latvijas barometrs” tiek veidots katru mēnesi, un tajā tiek pētītas konkrētā brīža aktuālākās norises. Paralēli katrā no aptaujām sabiedrībai tiek uzdots arī indikatoru jautājumu kopums, kas norāda uz vispārējā sabiedrības noskaņojuma izmaiņām.

Dati tiek iegūti SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi katru mēnesi tiek aptaujāti ne mazāk kā 1000 respondenti vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā. Izlase ir reprezentatīva attiecībā pret ģenerālo kopumu. Pētījuma statistiskā kļūda kopējiem atbilžu sadalījumiem nepārsniedz + / - 3% robežas.

„DNB Latvijas barometra” Nr.66 satura rādītājs

Informācija par „DNB Latvijas barometru”	1
I DAĻA - INDIKATORI	
Kopējais sabiedrības noskaņojums.....	3
Tagadnes un nākotnes vērtējums	3
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	4
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums	4
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	6
Iespēju atrast labu darbu vērtējums	7
Valdības darba vērtējums	7
II EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM	
Andris Bērziņš, Agnese Bičevska, Margarita Dunska, Pēteris Strautiņš, Ieva Strode	8
III DAĻA – LATVIJAS DALĪBA EIROPAS SAVIENĪBĀ	
Iedzīvotāju piederības sajūta Eiropas Savienībai.....	11
Ieguvumi un zaudējumi no Latvijas dalības Eiropas Savienībā	11
Iespēja ietekmēt Eiropas Savienības lēmumus.....	14
IV DAĻA –EKSPERTU KOMENTĀRI PAR LATVIJAS DALĪBU EIROPAS SAVIENĪBĀ	
Aldis Baumanis, Agnese Bičevska, Margarita Dunska, Jānis Gaibišelis, Vija Gunta Jace, Sandra Kalniete, Valts Kalniņš, Gundars Ķeniņš – Kings, Dana Reizniece – Ozola, Einars Repše, Pēteris Strautiņš, Ieva Strode, Inna Šteinbuka	15
PIELIKUMI	
Aptaujas tehniskā informācija	21
Aptaujā izmantotā anketa.....	22

„DNB Latvijas barometra” Nr.66 vajadzībām veikto aptauju tehniskā informācija

Aptaujas dati iegūti pētījumu centra SKDS Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju aptaujā laika posmā no 17.01.2014. līdz 02.02.2014. Ar stratificētās nejaušās izlases metodi, veicot tiešās intervijas respondentu dzīves vietās, tika aptaujāts 1001 respondents vecumā no 18 līdz 74 gadiem visā Latvijā.

I DAĻA – INDIKATORI

„DNB Latvijas barometra” Nr.66 galvenie rezultāti

Saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr.66 datiem 2014.gada sākumā kopējais iedzīvotāju noskaņojums ir nedaudz uzlabojies salīdzinājumā ar 2013.gada nogali. Ir vērojams arī optimisma pieaugums attiecībā uz nākotni: Nākotnes vērtējuma indekss uzkāpis par 3 punktiem. Jāpiebilst, ka būtiskākais kāpums apakšindeksos ir vērojams Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozēs un valdības vērtējumā.

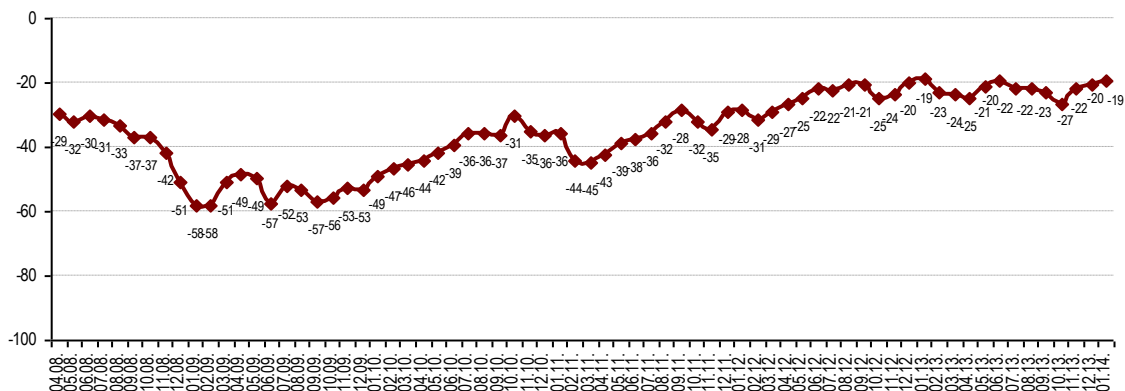
- 2014.gada janvārī nedaudz samazinājies to respondentu īpatsvars, kuri uzskata, ka situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā virzienā (12.2013.: 27%, 01.2014.: 26%), līdz ar to ir arī nedaudz nokrities **Kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss** (12.2013.: -22, 01.2014.: -23).
- Savukārt pašreizējam Latvijas ekonomikas stāvoklim janvārī sniegti atzinīgāki vērtējumi: to, ka tas ir labs, kopumā norādīja 5% (decembrī tā domāja 3%). Tiesa, joprojām uzskats, ka pašreizējā Latvijas ekonomiskā situācija ir slikta, pausts ievērojami biežāk (53%).
- Vērtējot Latvijas **ekonomikas stāvoklī notiekošās izmaiņas**, 2014.gada janvārī nedaudz retāk sniegti gan pozitīvi (12.2013.: 17%, 01.2014.: 16%), gan negatīvi (12.2013.: 25%, 01.2014.: 24%) vērtējumi. Optimisma pieaugums ir vērojams **prognozēs par ekonomiskā stāvokļa izmaiņām**: Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes indekss no -4 2013.gada decembrī ir pieaudzis līdz +1 2014.gada janvārī.
- Runājot par **pašreizējo ģimenes materiālo stāvokli**, janvārī iedzīvotāji biežāk to raksturoja gan kā labu (12.2013.: 11%, 01.2014.: 12%), gan kā sliktu (12.2013.: 34%, 01.2014.: 36%), bet retāk norādīja, ka tas ir „viduvējs” (12.2013.: 54%, 01.2014.: 51%).
- Savukārt, vērtējot **ģimenes materiālo stāvokli nākotnē**, iedzīvotāji biežāk bijuši noskaņoti optimistiski: 22% norādīja, ka pēc gada tas būs uzlabojies (decembrī: 20%), bet 15% - ka būs pasliktinājies (decembrī: 18%).
- Joprojām liels pesimisms vērojams **laba darba atrašanas iespēju** vērtējumā: tikai 5% Latvijas iedzīvotāju uzskatīja, ka izredzes atrast labu darbu ir labas (decembrī: 6%). Pretēju viedokli pauda 69% (decembrī: 68%).
- Saskaņā ar pētījuma rezultātiem 2014.gada sākumā iedzīvotāji pauduši atzinīgāku attieksmi pret **valdības darbu** nekā 2013.gada nogalē: janvārī 22% bija ar to apmierināti, 69% - neapmierināti (decembrī attiecīgi 20% un 72%). Valdības darba vērtējuma indekss ir pakāpies no -38 decembrī līdz -34 janvārī.

Mēneša laikā notikušās izmaiņas (12.2013.-01.2014.)	
KOPĒJIE INDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējā noskaņojuma INDEKSS	 +1
Tagadnes vērtējuma INDEKSS	 0
Nākotnes vērtējuma INDEKSS	 +3
APAKŠINDEKSI	izmaiņas punktos
Kopējās situācijas attīstības vērtējums	 -1
Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējums	 0
Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums	 0
Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes	 +5
Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums	 -1
Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes	 +2
Darba izredžu vērtējums	 -1
Valdības darba vērtējums	 +4

Tabulā attēlotas mēneša laikā notikušās izmaiņas (starpība punktos) "DNB Latvijas barometra" ietvaros mēritajos indeksos. Visi indeksi var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

Kopējais sabiedrības noskaņojums

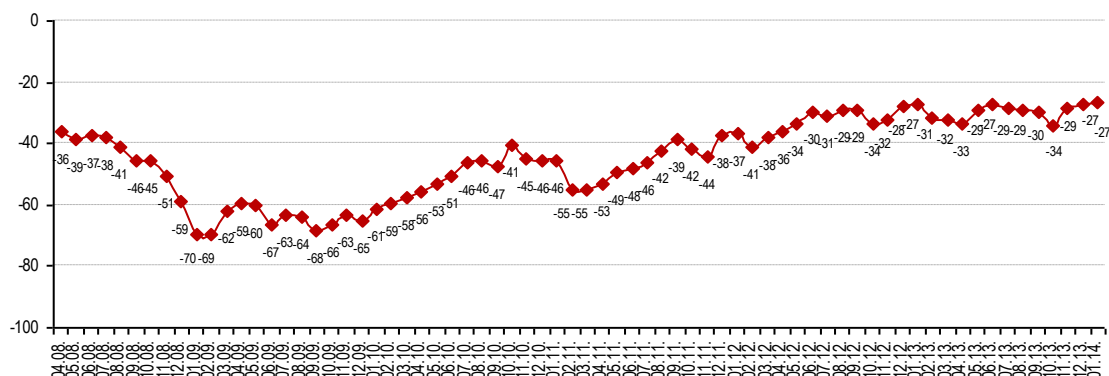
Kopējā noskaņojuma INDEKSS

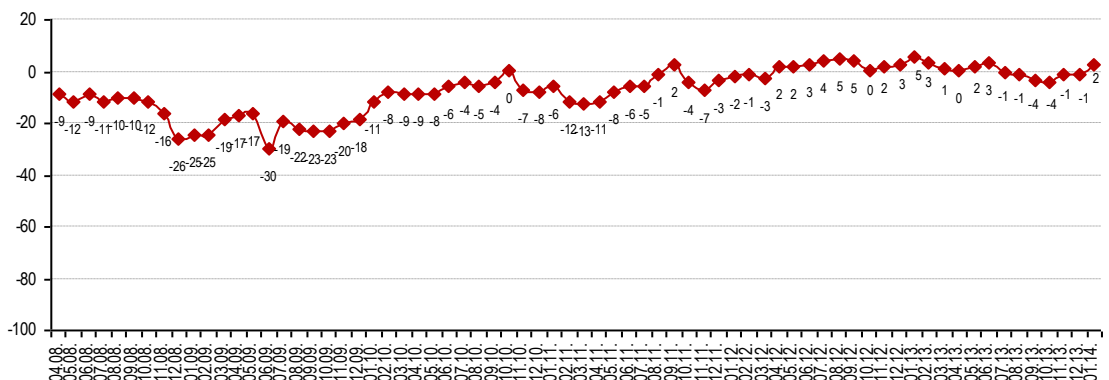
„DNB Latvijas barometra” Nr.66 dati liecina, ka 2014.gada sākumā vēl nedaudz uzlabojies iedzīvotāju noskaņojums: Kopējā noskaņojuma indekss ir pakāpies no -20 2013.gada decembrī līdz -19 2014.gada janvārī. Jāpiebilst, ka pēdējo reizi tāds rādītājs bija tieši pirms gada - 2013.gada janvārī.

Tagadnes un nākotnes vērtējums

Tagadnes vērtējuma INDEKSS

Nākotnes vērtējuma INDEKSS

Tagadnes vērtējumā šomēnes nav vērojamas izmaiņas – tieši tāpat kā 2013.gada decembrī, 2014.gada janvārī Tagadnes vērtējuma indekss ir -27. Pozitīvas attieksmes pieaugumu var novērot Nākotnes vērtējumā: 2014.gada janvārī Nākotnes vērtējuma indekss pēc vairāku mēnešu ilgas atrašanās zem nulles zīmes, ir pakāpies līdz +2.

Kopējā noskaņojuma indekss ir aprēķināts, balstoties uz „DNB Latvijas barometru” iegūtajiem rādītājiem par iedzīvotāju attieksmi pret kopējo situāciju Latvijā, valdības darbu, ekonomikas stāvokli un tā attīstības tendencēm, darba iespējām, kā arī iedzīvotāju materiālā stāvokļa pašvērtējumu. Kopējā noskaņojuma indekss ir iegūts no 8 apakšindeksiem, kas detalizētāk analizēti tālāk materiālā. Indeks var svārstīties no +100 (visi vērtējumi pozitīvi) līdz -100 (visi vērtējumi negatīvi).

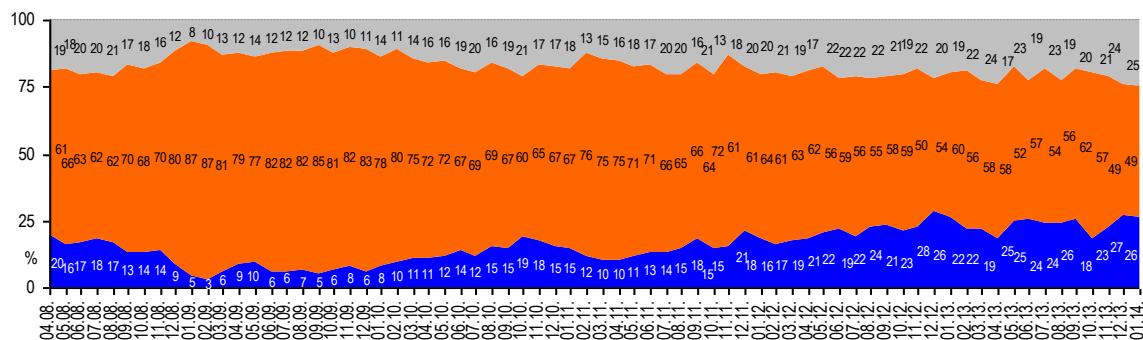
Tagadnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 6 apakšindeksiem (kopējās situācijas attīstības vērtējuma, pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma, ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena, pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma, darba izredžu vērtējuma un valdības darba vērtējuma indeksa). Nākotnes vērtējuma indekss tiek aprēķināts kā vidējais rādītājs no 2 apakšindeksiem (Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes un ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes).

Kopējās situācijas attīstības vērtējums

Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

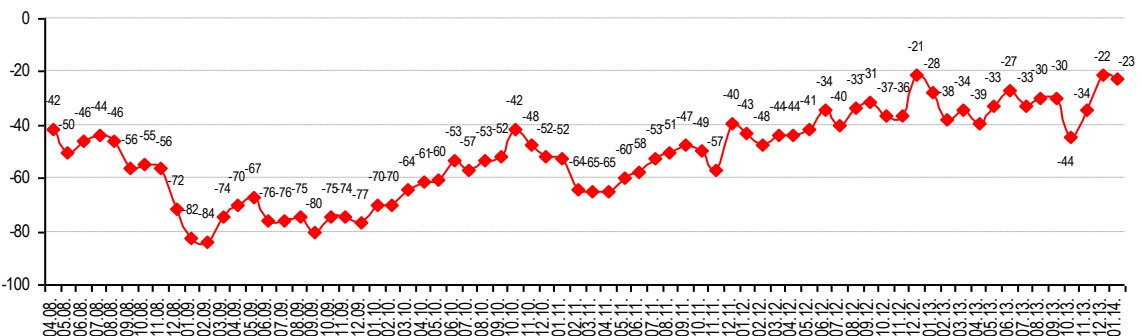
Grūti pateikt
Nepareizā
Pareizā

Visi respondenti

Kopējās situācijas attīstības vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Runājot par kopējās situācijas attīstības vērtējumu, var novērot, ka 2014.gada janvārī nedaudz samazinājies to respondentu īpatsvars, kuri uzskata, ka situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā virzienā (12.2013.: 27%, 01.2014.: 26%), līdz ar to ir arī nedaudz nokrities Kopējās situācijas attīstības vērtējuma indekss (12.2013.: -22, 01.2014.: -23).

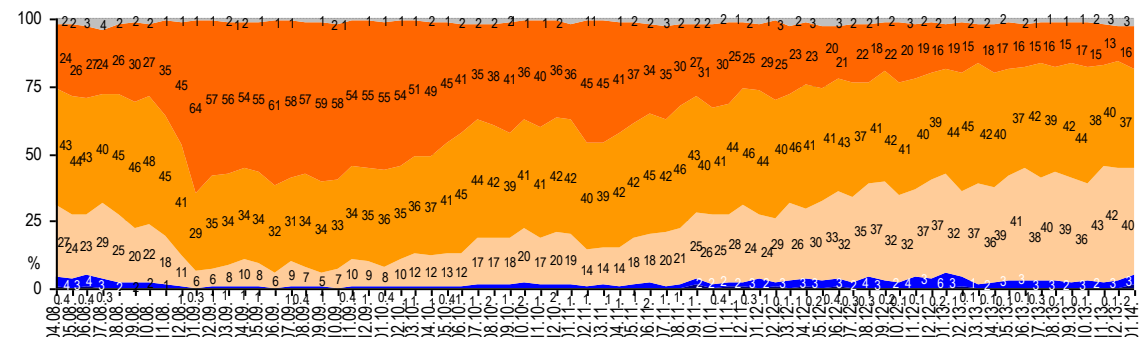
Latvijas ekonomikas stāvokļa vērtējums

Pašreizējā Latvijas ekonomiskā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli?
Vai, Jūsaprāt, tas ir...

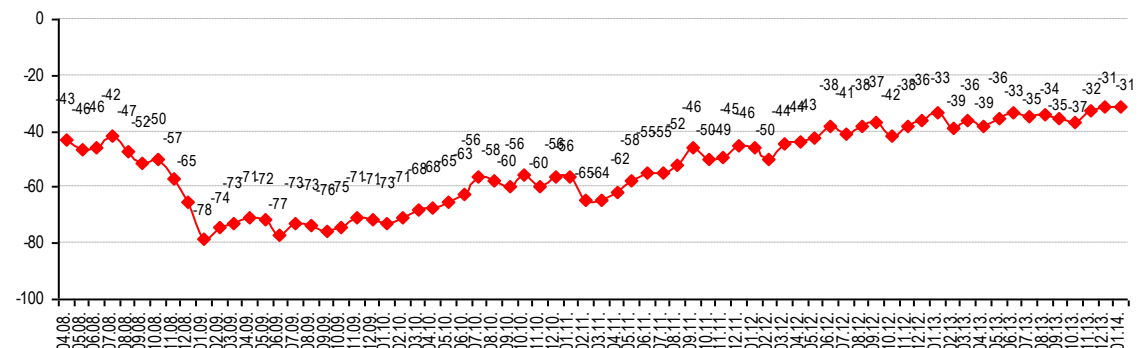
Grūti pateikt
Ļoti slikts
Drīzāk slikts
Viduvējs
Drīzāk labs
Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ekonomikas stāvokļa vērtējuma INDEKSS

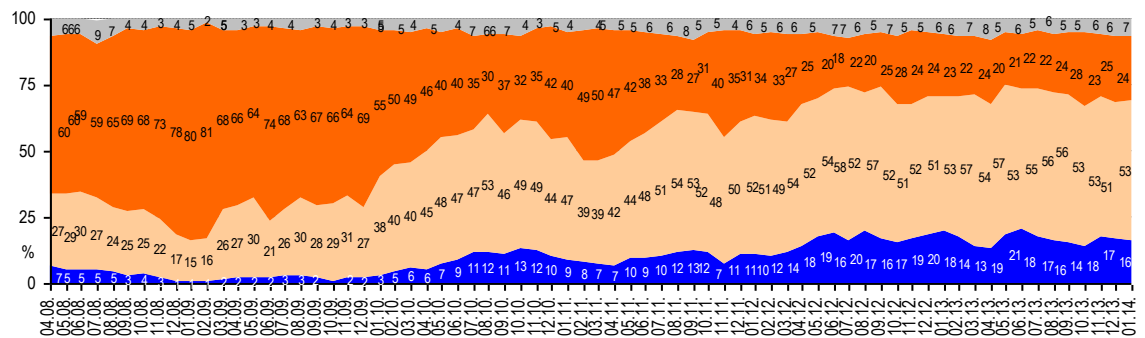
Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējums

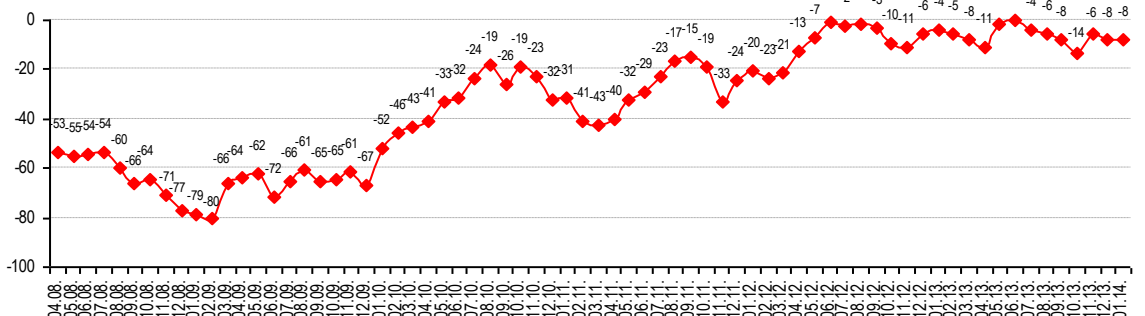
Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

Grūti pateikt
Pasliktinās
Nemainās
Uzlabojas
Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu virziena INDEKSS

Visi respondenti

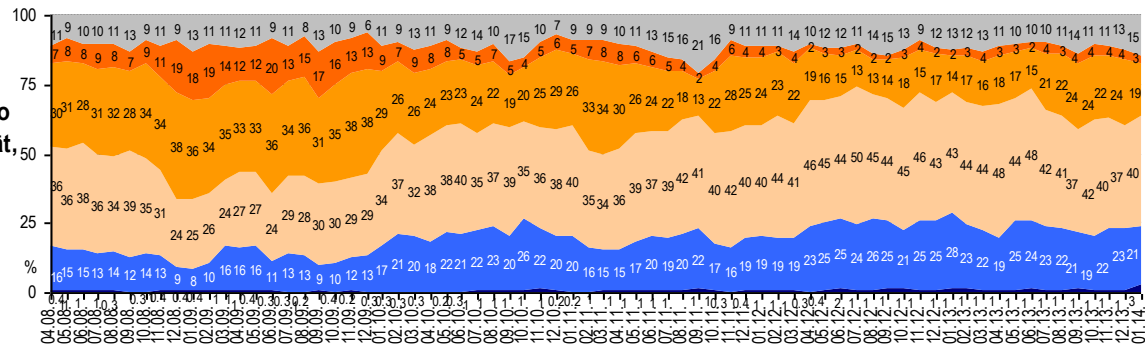

Vērtējot Latvijas ekonomiskajā stāvoklī notiekošās izmaiņas, 2014.gada janvārī iedzīvotāji nedaudz retāk kā pirms mēneša sniedza kā pozitīvus (12.2013.: 17%, 01.2014.: 16%), tā negatīvus (12.2013.: 25%, 01.2014.: 24%) vērtējumus. Nedaudz biežāk janvārī norādīts, ka situācija „nemainās” (12.2013.: 51%, 01.2014.: 53%).

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognoze

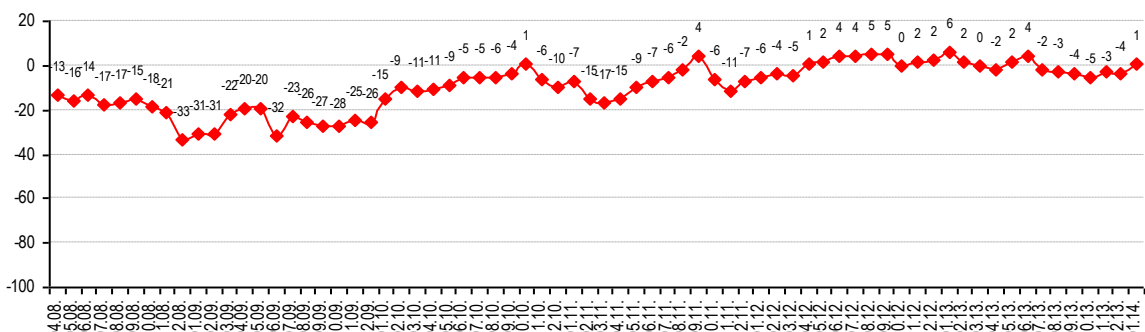
Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Grūti pateikt
Ievērojami pasliktinājies
Drīzāk pasliktinājies
Nebūs mainījies
Nedaudz uzlabojies
Ievērojami uzlabojies
Visi respondenti

Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

Savukārt savās prognozēs par ekonomiskā stāvokļa izmaiņām iedzīvotāji janvārī bijuši noskaņoti optimistiskāk: to, ka tas būs uzlabojies, minēja 24% (2013.gada decembrī: 24%), bet uz pasliktināšanos janvārī norādīja 22% (decembrī tā domāja 28%). Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognozes indekss no -4 2013.gada decembrī ir pieaudzis līdz +1 2014.gada janvārī.

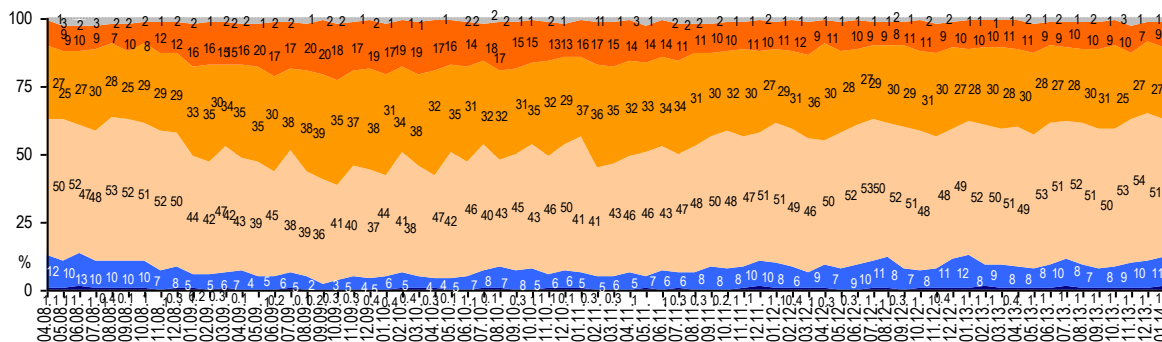
Ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējums

Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsprāt, tas ir...

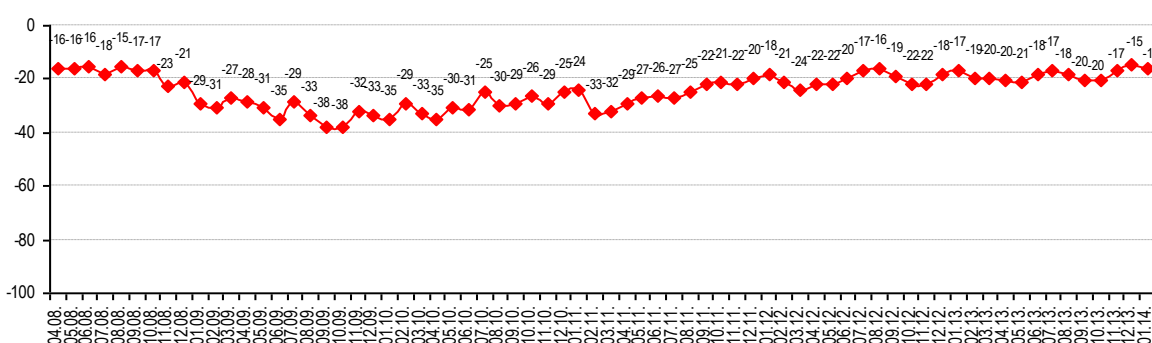
- Grūti pateikt
- Ļoti slikts
- Drīzāk slikts
- Viduvējs
- Drīzāk labs
- Ļoti labs

Visi respondenti

Pašreizējā ģimenes materiālā stāvokļa vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

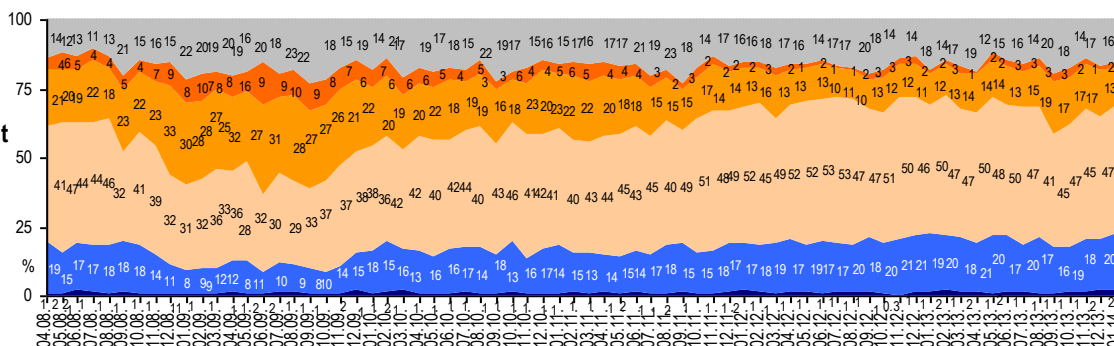
Raksturojot savas ģimenes pašreizējo materiālo stāvokli, 2014.gada janvārī respondenti nedaudz biežāk kā decembrī teica gan to, kas tas ir labs (12.2013.: 11%, 01.2014.: 12%), gan to, ka tas ir slikts (12.2013.: 34%, 01.2014.: 36%). Janvārī retāk nekā pirms mēneša atbildēts, ka ģimenes pašreizējais materiālais stāvoklis ir „viduvējs” (12.2013.: 54%, 01.2014.: 51%).

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognoze

Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju, tas, Jūsprāt, visdrīzāk būs...

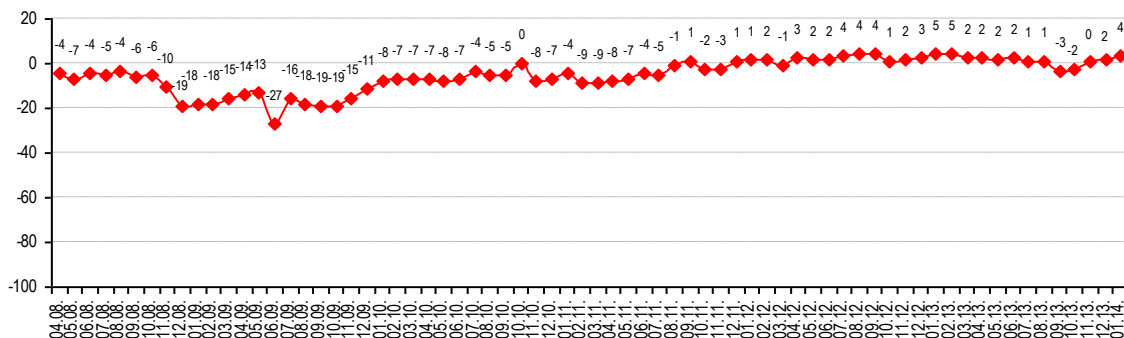
- Grūti pateikt
- Ievērojami pasliktinājies
- Drīzāk pasliktinājies
- Nebūs mainījies
- Nedaudz uzlabojies
- Ievērojami uzlabojies

Visi respondenti

Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes INDEKSS

Visi respondenti

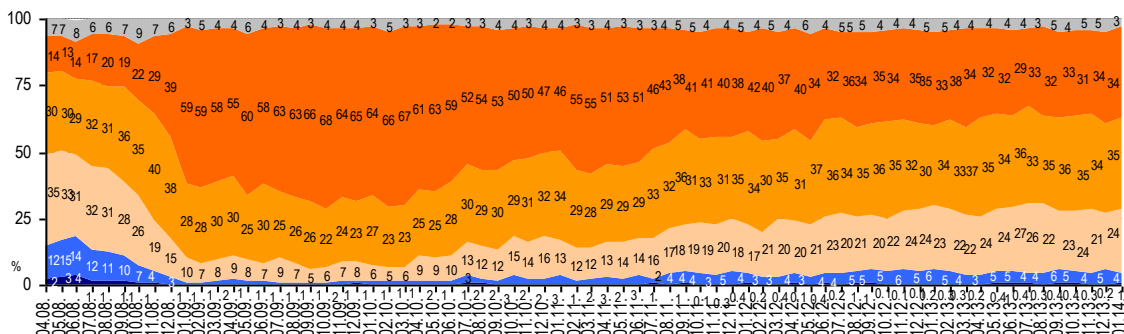

Saskaņā ar „DNB Latvijas barometra” Nr.66 datiem kopš 2013.gada septembra ir vērojams optimisma pieaugums ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozēs. Uz tā uzlabošanos 2014.gada janvārī norādīja 22% (decembrī tā domāja 20%), bet uz pasliktināšanos – 15% (decembrī - 18%). Ģimenes materiālā stāvokļa attīstības prognozes indekss 2014.gada sākumā ir +4 procentpunkti (salīdzinājumam 2013.decembrī tas bija +2, novembrī: 0, oktobrī: -2, septembrī: -3).

Iespēju atrast labu darbu vērtējums

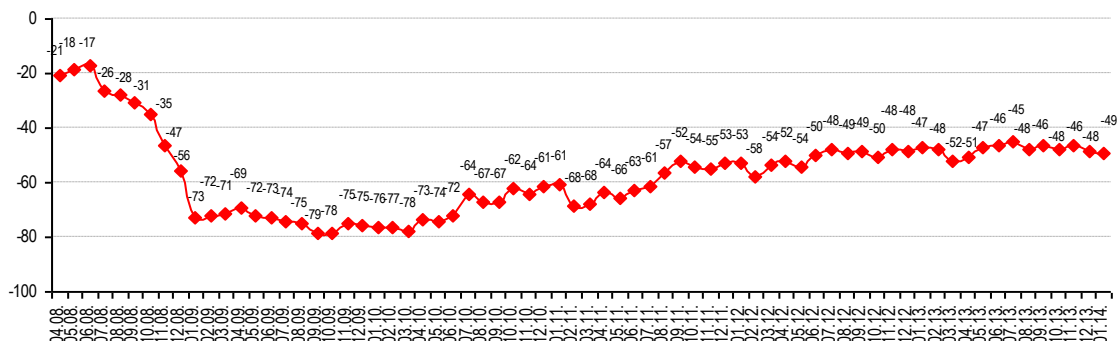
Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

Grūti pateikt
Ļoti sliktas
Drīzāk sliktas
Viduvējas
Drīzāk labas
Ļoti labas
Visi respondenti

Darba izredžu vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

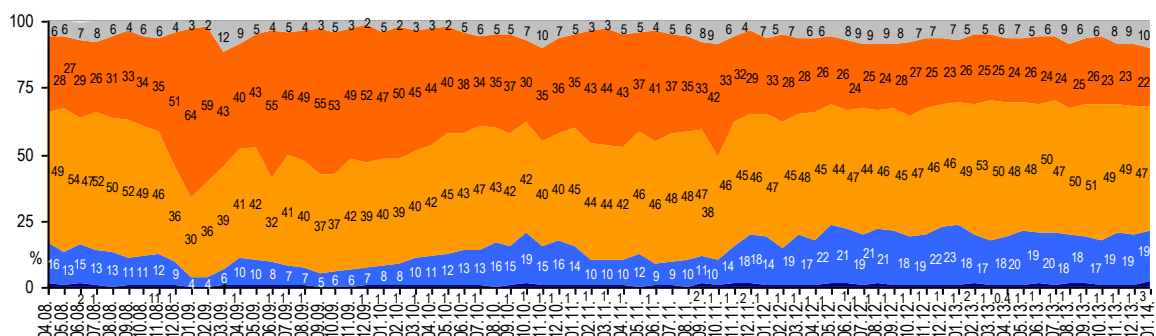

Arī 2014.gada janvārī iespēju atrast labu darbu vērtējums ir viens no kritiskāk vērtētajiem parametriem un, salīdzinot ar 2013.gada decembri, šis rādītājs ir vēl nedaudz pasliktinājies. Tikai 5% Latvijas iedzīvotāju uzskatīja, ka izredzes atrast labu darbu ir labas (decembrī: 6%). Tas, ka iespējas dabūt Latvijā labu darbu ir sliktas, atzīmēts ievērojami biežāk (69%) (decembrī: 68%).

Valdības darba vērtējums

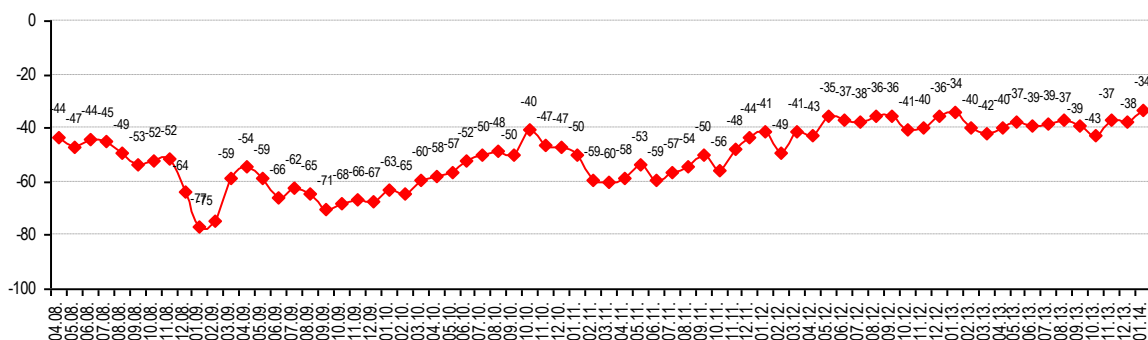
Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Grūti pateikt
Pilnībā neapmierināts
Drīzāk neapmierināts
Drīzāk apmierināts
Pilnībā apmierināts
Visi respondenti

Valdības darba vērtējuma INDEKSS

Visi respondenti

Interesanti atzīmēt, ka 2014.gada sākumā ir nedaudz palielinājusies iedzīvotāju apmierinātība ar valdības darbu: 22% pauda pozitīvu attieksmi pret valdības darbu (decembrī: 20%), 69% - negatīvu (decembrī: 72%). Valdības darba vērtējuma indekss 2014.gada janvārī ir -34 procentpunkti (pēdējo reizi tik augsts valdības darba vērtējuma indekss novērots 2013.gada janvārī).

II DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR INDIKATORIEM

Andris Bērziņš, biedrības „Latvijas Ceļu būvētājs” valdes priekšsēdētājs

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” rezultātos pārsteigumu it kā ir maz. Iegūtie dati liecina, ka kopējā noskaņojuma indekss no mīnus 20 punktiem pagājušā gada decembrī ir palielinājies par vienu procenta punktu - līdz mīnus 19 šā gada janvārī. Laiks rādīs, vai šī tendence izrādīsies noturīga, taču domāju, ka joprojām nav pamata pūst fanfaras. Kopējais vērtējums taču joprojām ir ļoti negatīvs – par iedzīvotāju uzticības krīzi valstij un valdībai sāka runāt jau tad, kad mīnusi bija krietni mazāki nekā patlaban.

2014.gada janvārī nedaudz atzinīgāk nekā pirms mēneša ir vērtēts arī pašreizējais Latvijas ekonomiskais stāvoklis – to, ka tas ir „drīzāk labs” vai „ļoti labs”, norādīja 5% aptaujāto (pieaugums par 3%). Savukārt 40% respondentu situāciju raksturo kā viduvēju. Šķiet, ka vērtējumu „viduvēji” varētu aizstāt arī ar apzīmējumu „ne šāds, ne tāds”. Krīze tā kā būtu beigusies, un to cilvēki vismaz teorētiski apzinās, bet diez kādu labumu no tā joprojām neizjūt. No vienas puses, visapkārt runā par „veiksmes stāstu”, valsts budžeta pieņemšanas laikā dzirdēti solījumi „palielināt”, „paaugstināt”, „uzlabot”. No otras puses, izrādījies, ja nu kādam kaut kāds labums arī ticis, tad veiksminieks izrādījies kāds cits. Valda drīzāk apmulsums, nevis optimisms.

Iespējas atrast labu darbu Latvijā tradicionāli tiek vērtētas ļoti pesimistiski, bet patlaban iedzīvotāju noskaņojums ir vēl pasliktinājies, un tam ir gluži racionāls skaidrojums. Pašlaik Latvijā bezdarbs ir strukturāls, kas nozīmē, ka darbu nevar atrast cilvēki, kuru izglītība, specialitāte vai kvalifikācija neatbilst darba tirgus vajadzībām. Tajā pašā laikā virknē specialitāšu darbiniekus ir grūti atrast. Normālā ekonomikā strukturālā bezdarba īpatsvars parasti ir 2 – 3 procenti, kamēr Latvijā, iespējams, tas veido lielāko daļu. Diemžēl valdība gadiem neko tā īsti nav darījusi, lai situāciju uzlabotu, un par nepieciešamību kaut ko mainīt izglītības sistēmā tiek tik sparīgi un bezjēdzīgi daudz runāts, ka līdz darbiem nemaz netiek. Tāpēc darba tirgū liekie cilvēki arvien skaudrāk apjauš, ka viņu kvalifikācija, lai kāda tā arī būtu, ir izmantojama tikai ārzemēs, bet šeit viņiem nākotnes nav. Tāpat viņi pārliecinās, ka nekāds solītais ekonomiskais izrāviens nesākas. Nacionālajā attīstības plānā gan ir ierakstīti optimistiski kontroleskaitļi, taču, piemēram, budžeta sagatavošanā tie nemaz netika ņemti vērā. Protams, ka tagad dzīves realitāte konfrontē ar teoriju – piemēram, ja cilvēks redz, ka ceļi kopumā turpina brukt un pirmie pavasara vēstneši nav cīruļi, bet gan jaunas bedres, un ka viņa iespējas nokļūt „līdz civilizācijai” pastāvīgi samazinās, tad kāpēc gan lai viņš ticētu, ka nozarei tiek palielināts finansējums un situācija uzlabojas?

Optimisma trūkums redzams arī valdības darba vērtējumā. Lai gan 2014.gada sākumā ir nedaudz palielinājusies iedzīvotāju apmierinātība ar valdības darbu - 22% puda pozitīvu attieksmi pret valdības darbu salīdzinājumā ar 20% decembrī, tomēr 69% bija negatīva attieksme. Valdības darba vērtējuma indekss 2014.gada janvārī arī bija ļoti zems - mīnus 34 procentpunkti. Parasti katras jaunas valdības gaidas rada jaunas cerības un strauju attieksmes uzlabojumu. Šoreiz vismaz pagaidām nekā tāda nav.

Taču par pamatīgu trauksmes zvanu liecina iedzīvotāju viedoklis par Latvijas dalību Eiropas Savienībā. Tikai 16% respondentu (18% pilsoņu) „pilnīgi” uzskata sevi par piltiesīgiem Eiropas Savienības pilsoņiem, bet vēl 38% (39% pilsoņu) domā, ka Eiropas pilsoņi viņi ir tikai „daļēji”. Savukārt 40% (36% pilsoņu) atzina, ka nejutās kā piltiesīgi Eiropas Savienības pilsoņi. Diemžēl tas ir rezultāts tai valdības politikai, kas vairāk ir bijusi vērsta uz Eiropas Savienības naudas „apgūšanu”, nevis ekonomikas attīstīšanu Latvijā. Eiropas Savienība valdības publiskajā komunikācijā bijusi tā, kas kaut ko Latvijai nedod, aizliedz, ierobežo, apdala.

Par būtiskākajiem ieguvumiem no Latvijas dalības Eiropas Savienībā 52% aptaujāto uzskata iespējas ceļot uz Eiropas Savienības valstīm, 39% - iespēju izmantot Eiropas Savienības fondu līdzekļus valsts attīstībā, bet 35% - iespēju strādāt citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Redzams, ka divas galvenās Eiropas Savienības prioritātes – brīva preču kustība un brīva kapitāla kustība – palikušas neizprastas un tikai brīva darbaspēka kustība, kas lielākoties izpaužas kā došanās vienā virzienā - prom no Latvijas, tiek uzskatīta par ieguvumu.

Agnese Bičevska, Latvijas Bankas ekonomiste

„DNB Latvijas barometra” janvāra pētījuma rezultāti liecina par tālāku iedzīvotāju noskaņojuma uzlabošanos - kopējā noskaņojuma indekss ir pakāpies par vienu punktu, tagadnes vērtējuma indekss palicis nemainīgs, bet nākotnes vērtējuma indekss uzlabojies par trim punktiem. Jau iepriekšējā gada pēdējos mēnešos varēja vērot optimisma pieaugumu, īpaši strauji uzlabojoties kopējās situācijas attīstības vērtējumam, bet janvāra aptaujā prāvāks uzlabojums bijis Latvijas ekonomikas stāvokļa izmaiņu vērtējumam, kas palielinājies par pieciem punktiem.

Kas tad varētu veidot šo optimistiskāko skatu uz tautsaimniecības norisēm? Ekonomiskā izaugsme ir noturīga, un Latvijā joprojām redzam vienus no straujākajiem iekšzemes kopprodukta pieauguma tempiem eiro zonā. Iedzīvotāju pirkatspēja turpina

uzlaboties, ko galvenokārt nosaka nodarbinātības un reālās algas kāpums. Arī cenu tendences kopumā saglabājas patērētājiem labvēlīgas.

Latvija ir sekmīgi pievienojusies eiro zonai, un noskaņojuma uzlabojumā noteikti savu artavu sniedza arī pārdomāti organizētais pārejas process, par ko jāpateicas valsts institūcijām, bankām, uzņēmējiem, grāmatvežiem un ikkatram darbarūķim, kurš mainīja cenas uz precēm vai strādāja kasē vienlaikus ar divām valūtām.

Noteikti iedzīvotāji novērtēja arī to, ka pretēji atsevišķu personu izteiktajām bažām pāreja uz eiro nozīmīgi neietekmēja cenas. Kopumā pāreja uz eiro ļāva pārliecināties, ka tas velns nav tik melns, kā reizēm tika mālēts. Tādējādi arī iedzīvotāju aptaujās ieskanas arvien pozitīvākas novērtējuma notis.

Margarita Dunska, Dr.oec. Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes profesore

Kā liecina jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti, šī gada sākumā iedzīvotāji zināmā mērā ir saglabājuši pietiekami pozitīvu attieksmi pret notiekošo sabiedrībā un ekonomikā. Kopējā noskaņojuma indekss janvārī pakāpies vēl par vienu punktu, sasniedzot -19 punktu atzīmi (2013.gada oktobrī indekss bija -27 punkti). Jāatzīmē, ka līdzīgi indekss izskatījās arī pagājušā gada sākumā. Vai jaunā gada iestāšanās ir zināma robeža, kad cilvēki optimistiskāk lūkojas nākotnē un ir gatavi paveikt jaunus darbus un ieceres? Pētījuma rezultāti liecina, ka nākotnes vērtējums un ekonomiskās prognozes ir būtiski uzlabojušās. Nākotnes vērtējuma kopējais indekss palielinājās par 3 punktiem, bet Latvijas ekonomikas stāvokļa attīstības prognožu indekss – par 5 punktiem. Tajā pašā laikā tagadnes, pašreizējā ekonomikas stāvokļa un tā izmaiņu vērtējums ir palicis nemainīgs (kas arī nav slikti), bet kopējās situācijas attīstības vērtējuma apakšindekss samazinājies par 1 punktu. Bez tradicionālā iedzīvotāju noskaņojuma uzlabošanās gada sākumā nākotnes vērtējumu noteikti uzlaboja arī jaunās valdības veidošanas process. „DNB Latvijas barometra” pētījuma laikā jauna parlamenta vai jaunas valdības gaidīšana vienmēr tika pavadīta ar noskaņojuma uzlabošanās attiecībā uz nākotni. Šo apstiprina arī valdības darba vērtējuma izmaiņas – indekss palielinājies par 4 punktiem un sasniedzis vienu no augstākajiem vērtējumiem pētījuma laikā. Tiesa, kopumā kārtējo reizi jāteic, ka noskaņojums sabiedrībā ir negatīvs un kritisks, bet pēdējā laikā tas tomēr turpina lēni mainīties uz pozitīvāku pusi.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Janvārī „DNB Latvijas barometra” pētījuma kopējais indekss atgriezies līdz šim augstākajā punktā, kas iepriekš tika sasniegts tieši pirms gada. Atšķirībā no citiem gadiem kopš krīzes zemākā punkta (tas ir 2009.gada sākuma, kad rādītāju kopējā virzība gada ietvaros bija augšupvērsta) pagājušais gads bija citādāks. Tas ir diezgan grūti izskaidrojams, jo tieši pērn vidējās algas saņēmējs beidzot sāka nozīmīgi izjust izaugsmes rezultātus. Varbūt cilvēki ir pieraduši pie pašreizējā ekonomiskās situācijas uzlabošanās tempa un pieņem to kā normu. Varbūt arī pētījuma rezultātus sasniedz arvien agresīvākie centieni radīt sabiedrībā negatīvu noskaņu gandrīz par jebko. Nevar izslēgt arī tolaik gaidāmās eiro ieviešanas ietekmi - šī ideja nebija populāra un radīja dažādas bažas, lielākoties pārspīlētas.

Šogad atkal sagaidāms gan reālo algu, gan darbavietu skaita pieaugums, bet līdzšinējās pieredzes dēļ nevar droši prognozēt, ka tāpēc arī augstāki būs „DNB Latvijas barometra” pētījuma indikatori. Tomēr tas ir ticamākais scenārijs.

Ieva Strode, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” sociālo un politisko projektu direktore

Laimdotas Straujumas vadītā valdība tika apstiprināta šī pētījuma veikšanas laikā, līdz ar to ir grūti pateikt, vai nedaudz pozitīvākais vērtējums valdības darbam ir jau reakcija uz jauno valdību vai atvadas demisionējušajai.

Pozitīvākais valdības darba vērtējums gan nav vienīgais rādītājs, kas pēc jaunākā „DNB Latvijas barometra” datiem mēneša laikā ir uzlabojies: ar lielāku optimismu aptaujātie arī izteicās par iespējamajām izmaiņām Latvijas ekonomiskajā situācijā un savas ģimenes materiālajā stāvoklī pēc gada. Tiesa, izmaiņas sabiedriskajā domā nav viennozīmīgas, jo, domājot par to, vai situācija attīstās pareizā vai nepareizā virzienā, kritisks vērtējums sniegts nedaudz biežāk nekā pirms mēneša. Arī izredzes atrast labu darbu un pašreizējais ģimenes materiālais stāvoklis tiek vērtēti nedaudz kritiskāk nekā 2013.gada nogalē.

III DAĻA – LATVIJAS DALĪBA EIROPAS SAVIENĪBĀ

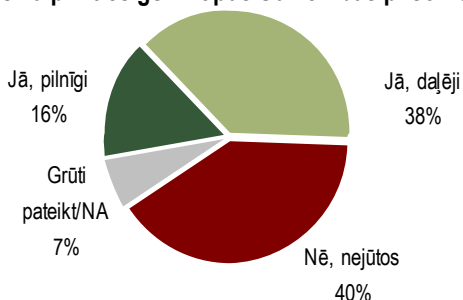
Galvenie rezultāti

„DNB Latvijas barometra” Nr.66 ietvaros 2014.gada janvārī respondentiem tika uzdoti jautājumi saistībā ar Latvijas dalību Eiropas Savienībā. Pētījumā noskaidrojās, ka 2/5 neuzskata sevi par pilntiesīgiem ES pilsoņiem. Tiesa, izvērtējot visus ieguvumus un zaudējumus, par Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā šobrīd balsotu gandrīz 2/5 LR pilsoņu. Par lielākajiem ieguvumiem no tā, ka Latvija ir ES dalībvalsts, atzītas iespējas ceļot ES valstīs un ieguldīt Eiropas fondu naudu valsts attīstībā. Savukārt kā lielākie zaudējumi minēti cilvēku aizbraukšana no Latvijas un savas valūtas zaudēšana.

- Kopumā vairāk nekā puse respondentu atbildēja, ka viņi uzskata sevi par **pilntiesīgiem ES pilsoņiem** – 16% tā jūtas „pilnīgi” un vēl 38% - „daļēji”. To, ka nejutās kā pilntiesīgs ES pilsonis, norādīja 40%. Jāpiebilst, ka, analizējot LR pilsoņu atbildes, vērojama līdzīga aina: 18% norādīja, ka „pilnīgi” uzskata sevi par ES pilsoņiem, 39% - „daļēji” jūtas kā ES pilsoņi, bet 36% - ka pavisam neuzskata sevi par pilntiesīgiem ES pilsoņiem.
- Iedzīvotāju vidū nebija vienota uzskata par to, vai **Latvija no dalības ES vairāk iegūst vai zaudē**: 35% uzskatīja, ka Latvija vairāk iegūst, bet gandrīz tikpat bieži pausts arī pretējs viedoklis (34%).
- Starp trīs biežāk minētajiem Latvijas **ieguvumiem** no dalības Eiropas Savienībā, minētas iespējas ceļot uz ES valstīm (52%), iespēja izmantot ES fondu līdzekļus valsts attīstībā (39%) un iespēja strādāt citās ES dalībvalstīs (35%).
- Savukārt par būtiskākajiem **zaudējumiem** no Latvijas dalības ES atzīta cilvēku aizplūšana no Latvijas (56%) un savas valūtas zaudēšana (50%).
- Lūgti atbildēt uz jautājumu par to, kuri no pirms desmit gadiem izteiktiem **argumentiem** pret Latvijas iestāšanos ES, ir **piepildījušies, bet kuri nē**, par patiesiem visbiežāk uzskatīta daudzu uzņēmumu, kas nevarēs izpildīt ES prasības, izputēšana (42%) un produktu un pakalpojumu cenu pieaugums, bet iedzīvotāju algu tam netikšana līdzī (38%). Savukārt par aplamiem visbiežāk atzīti argumenti, ka Latvijā pieaugs noziedzība (23%) un ka Latvija kļūs par ES atkritumu izgāztuvi (nepiepildījās - 23%).
- Kā jau tika minēts, aptuveni 2/5 (38%) aptaujāto LR pilsoņu šobrīd, izvērtējot visus plusus un mīnus, **balsotu „par” Latvijas iestāšanos ES**. Tiesa, to, ka balsotu „pret”, LR pilsoņi norādīja tikai nedaudz retāk (37%).
- Jautāti, kā, viņuprāt, iedzīvotāji var **ietekmēt ES pieņemtos lēmumus**, visbiežāk norādīts, ka to var darīt, balsojot Eiropas Parlamenta vēlēšanās (37%) vai piketējot, rīkojot demonstrācijas (26%).

Iedzīvotāju piederības sajūta Eiropas Savienībai

Vai Jūs jūtaties kā pilntiesīgs Eiropas Savienības pilsonis?

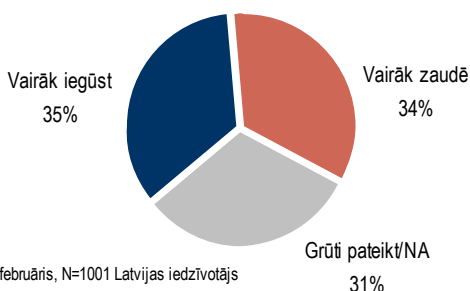

2014.gada 17.janvāris - 2.februāris, N=1001 Latvijas iedzīvotājs

„DNB Latvijas barometra” ietvaros respondentiem jautāja, vai viņi jūtas kā pilntiesīgi Eiropas Savienības pilsoņi. Aptaujas dati liecina, ka 16% „pilnīgi” uzskata sevi par ES pilsoņiem. Vēl 38% atzīmēja, ka „daļēji” jūtas kā ES pilsoņi. Savukārt 40% atzina, ka nejūtas kā pilntiesīgi Eiropas Savienības pilsoņi. Nedaudz mazāk kā 1/10 atturējās sniegt atbildi uz šo jautājumu. Raksturojot LR pilsoņu atbildes, jāsecina, ka šajā grupā atbildes būtiski neatšķiras: 18% norādīja, ka „pilnīgi” uzskata sevi par ES pilsoņiem, 39% - „daļēji” jūtas kā ES pilsoņi, bet 36% - ka pavisam neuzskata sevi par pilntiesīgiem ES pilsoņiem.

Ieguvumi un zaudējumi no Latvijas dalības Eiropas Savienībā

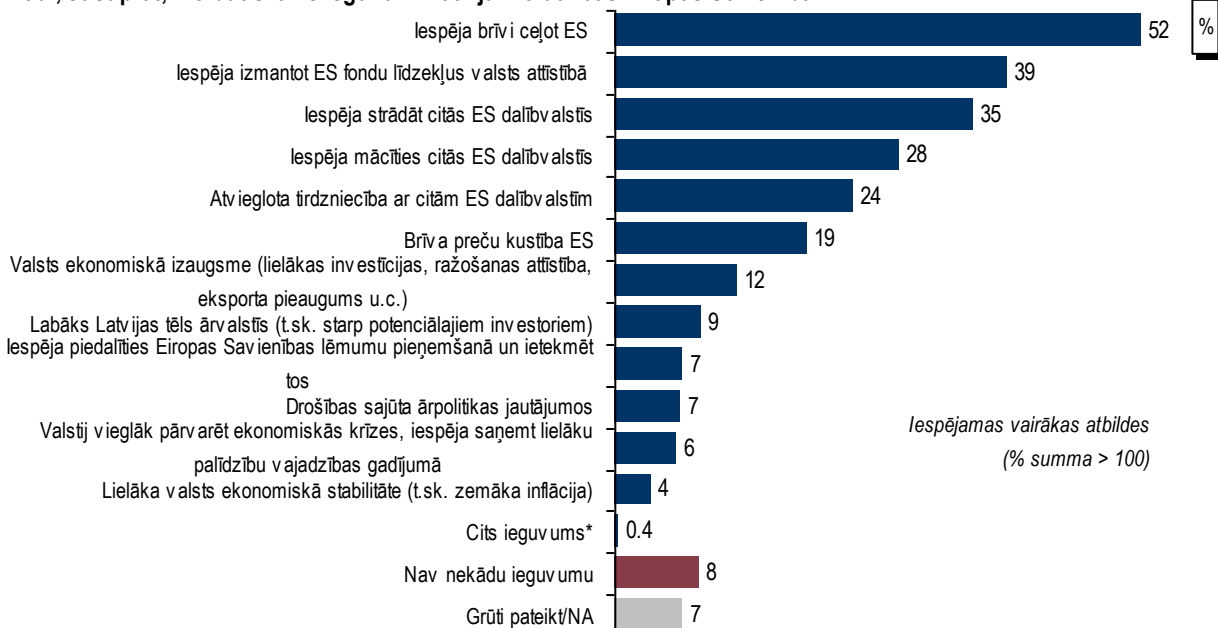
Vai, Jūsprāt, Latvija no dalības Eiropas Savienībā vairāk iegūst (piemēram, maksājumi no dažādiem ES fondiem) vai vairāk zaudē (piem., iemaksas ES budžetā, citi ar dalību ES tieši saistīti maksājumi)?

2014.gada 17.janvāris - 2.februāris, N=1001 Latvijas iedzīvotājs

Pētījuma dati rāda, ka nedaudz vairāk kā 1/3 (35%) Latvijas iedzīvotāju uzskata, ka Latvija no Eiropas Savienības vairāk iegūst. Tiesa, gandrīz tikpat bieži (34%) norādīts, ka Latvija no dalības ES vairāk zaudē. Jāpiebilst, ka nedaudz mazāk kā trešdaļa (31%) respondentu nespēja izlemt, vai Latvija no dalības ES vairāk iegūst vai vairāk zaudē (atzīmēta atbilde „grūti pateikt”).

Kādi, Jūsprāt, ir 3 būtiskākie ieguvumi Latvijai no dalības Eiropas Savienībā?

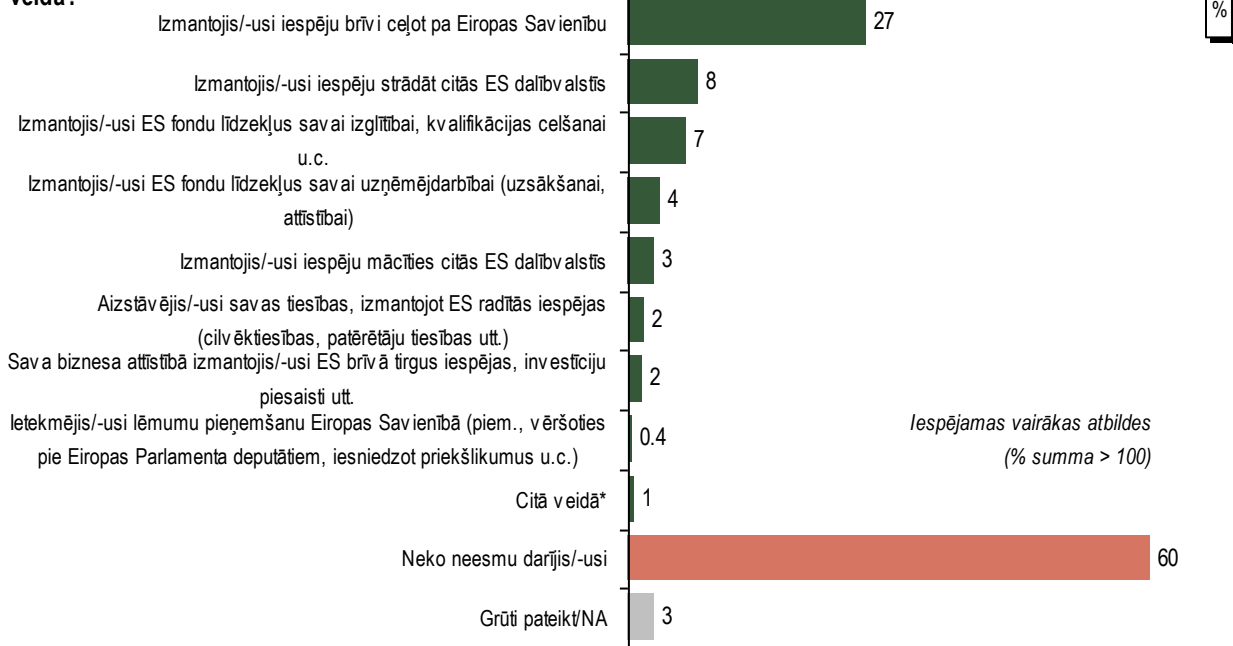

2014.gada 17.janvāris - 2.februāris, N=1001 Latvijas iedzīvotājs

*Kategorijā „Cits ieguvums” ietilpst: „eiro” (minēts 1 reizi); „integrācijas un komunikācijas iespējas” (minēts 1 reizi); „kontrolē likumu ievērošanas jomā - korupcija, cilvēktiesības” (minēts 1 reizi); „vieglāk iegūt enerģijas resursus” (minēts 1 reizi).

Lūgti norādīt trīs būtiskākos ieguvumus no Latvijas dalības Eiropas Savienībā, vairāk nekā puse par tādām uzskatīja iespējas ceļot uz ES valstīm (52%). Nākamie biežāk minētie ieguvumi bija „iespēja izmantot ES fondu līdzekļus valsts attīstībā” (39%) un „iespēja strādāt citās ES dalībvalstīs” (35%). Vairāk nekā 1/5 Latvijas iedzīvotāju norādīja, ka ieguvums ir iespēja mācīties citās ES dalībvalstīs (28%) un atvieglota tirdzniecība ar citām ES dalībvalstīm (24%). Visretāk par ieguvumu no Latvijas dalības ES atzīta lielāka valsts ekonomiskā stabilitāte (t.sk. zemāka inflācija) (4%). Jāmin, ka 8% respondentu atbildēja, ka Latvija neko nav ieguvusi no dalības Eiropas Savienībā.

Vai Jūs personiski esat izmantojis/-usi iespējas, ko sniedz Latvijas dalība Eiropas Savienībā, un ja jā, tad kādā veidā?

*Kategorijā „Citā veidā” ietilpst: „simtlatnieki” (minēts 4 reizes); „braucu uz dzimteni Baltkrieviju” (minēts 1 reizi); „strādāju projektā” (minēts 1 reizi).

Jautāti, vai viņi personiski ir izmantojuši iespējas, kuras sniedz Latvijas dalība ES, visbiežāk Latvijas iedzīvotāji atzina, ka nav to darījuši (60%). No iespējām, kuras iedzīvotāji tomēr izmantojuši, visbiežāk atzīmēta iespēja brīvi ceļot pa Eiropas Savienību (27%). Citas iespējas atzīmēja mazāk kā 1/10.

Kādi, Jūsuprāt, ir 3 būtiskākie zaudējumi, kas Latvijai ir radušies tāpēc, ka tā ir Eiropas Savienības valsts?

*Kategorijā „Negatīvas ES pieņemto lēmumu sekas” ietilpst: „likvidēja cukurfabrikas” (minēts 19 reizes); „ražošanas iznīcināšana, rūpniecības sektora likvidēšana” (minēts 10 reizes); „lauksaimniecības iznīcināšana, ierobežojumi lauksaimniecības attīstībai” (minēts 5 reizes); „zvejas iznīcināšana, zivsaimniecības aizliegums maksāt” (minēts 2 reizes); „kvotas uz ražošanu” (minēts 1 reizi); „nav sociālo fondu stabilitātes, jo mums bija cita valsts iekārta, nekā citās ES valstīs” (minēts 1 reizi); „nerēķinās ar Latvijas iespējām” (minēts 1 reizi); „sliktā pārtika” (minēts 1 reizi); „tautsaimniecības sabrukums” (minēts 1 reizi); „zemes tirgus” (minēts 1 reizi).

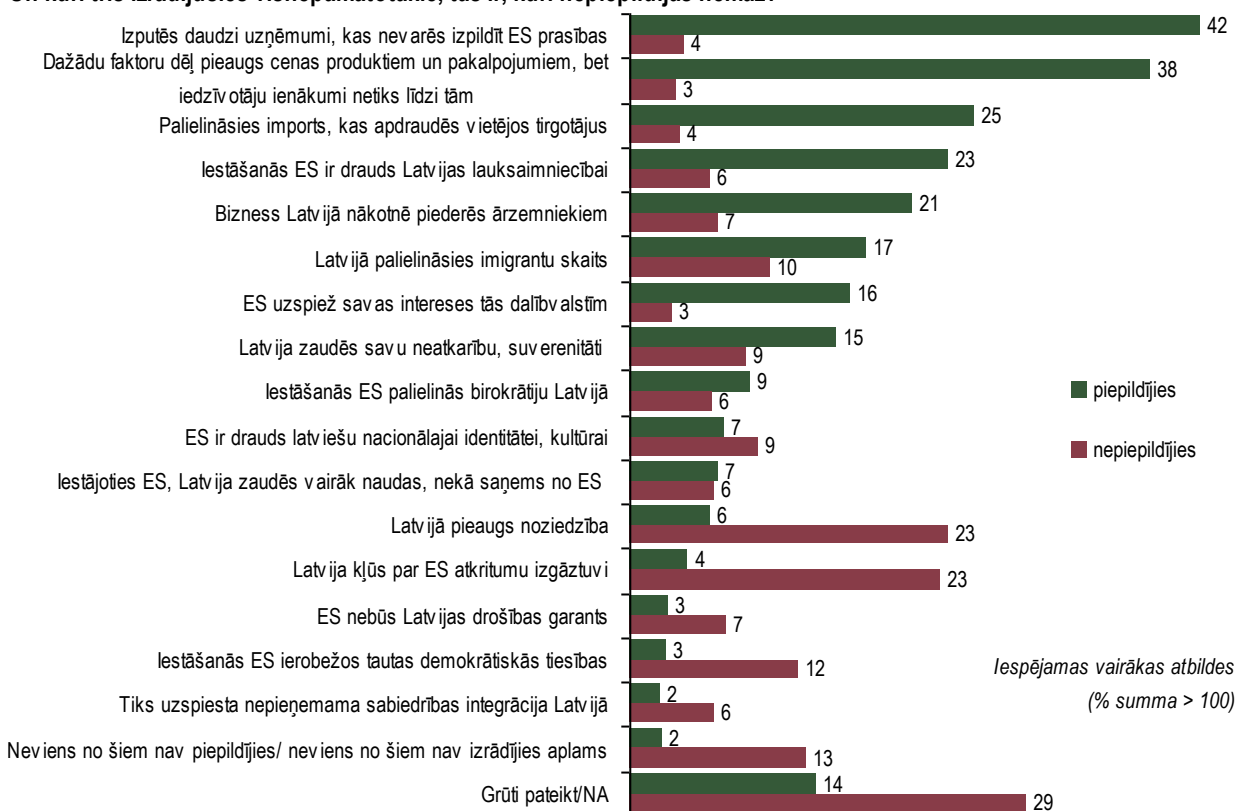
**Kategorijā „Cits zaudējums” ietilpst: „tiek izpārdota Latvijas zeme ārzemniekiem” (minēts 3 reizes); „ES neskatās, ka Latvijai vēl nesen saimnieks bija Krievija, nav iespējams tik īsā laikā pieņemt citus noteikumus” (minēts 1 reizi); „geju parāde” (minēts 1 reizi); „grūtības pierast pie jaunām cenām” (minēts 1 reizi); „iesūta Latvijas tirdzniecībā sliktākas preces nekā citās ES valstīs” (minēts 1 reizi); „Latvija ir kļuvusi zemākas kategorijas valsts” (minēts 1 reizi); „nevienlīdzība” (minēts 1 reizi); „spēcīgākās valstīs slāpē vājāko attīstību” (minēts 1 reizi); „starpnacionāla naida kurināšana” (minēts 1 reizi); „tiek masveidā izcirsti meži un jāmaksā liela nauda ESF” (minēts 1 reizi); „uzspiestais monopols, atkarība no kvotām” (minēts 1 reizi).

Pētījuma ietvaros iedzīvotājiem lūdza arī atzīmēt zaudējumus, kuri, viņuprāt, Latvijai ir radušies tāpēc, ka Latvija ir ES valsts. Par visbūtiskāko zaudējumu atzīta cilvēku aizplūšana no Latvijas (56%). Salīdzinoši bieži (50%) minēta arī savas valūtas zaudēšana. Citus zaudējumus nosauca 1/5 un mazāk. Jāmin, ka uzskatu, ka nekādu zaudējumu nav, pauda tikai 3%.

Zemāk uzskaitīti dažādi argumenti, kuri pirms 10 gadiem, tas ir, pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, tika pausti PRET iestāšanos ES.

Kuri trīs no tiem, Jūsaprāt, ir izrādījušies vispamatotākie, tas ir, kuri piepildījās visvairāk?

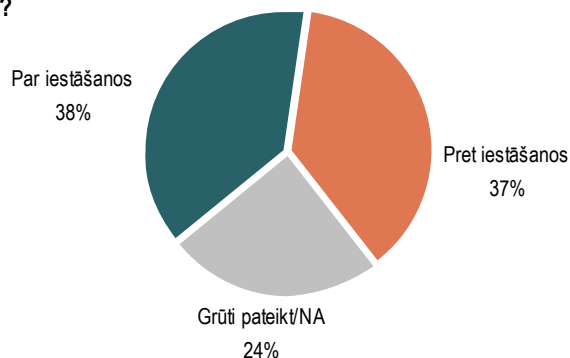
Un kuri trīs izrādījušies visnepamatotākie, tas ir, kuri nepiepildījās nemaz?

2014.gada 17.janvāris - 2.februāris, N=1001 Latvijas iedzīvotājs

2014.gada janvārī iedzīvotājiem tika piedāvāts saraksts ar argumentiem, kuri bija izskanējuši pret Latvijas iestāšanos ES pirms desmit gadiem, un lūgts atbildēt, kuri tad no tiem ir piepildījušies, bet kuri nē. Dati liecina, ka jautājumā par lietām, kuras piepildījās, iedzīvotāji biežāk atzīmēja konkrētas atbildes nekā jautājumā par argumentiem, kuri izrādījušies aplami (attiecīgi 14% un 29% izvēlējās atbildi „grūti pateikt”). Visbiežāk iedzīvotāji uzskatījuši, ka ir piepildījušās tādas lietas kā daudzu uzņēmumu, kas nevarēs izpildīt ES prasības, izputēšana (42%) un produktu un pakalpojumu cenu pieaugums, bet iedzīvotāju algu tam netikšana līdzīgi (38%). Jāpiebilst, ka to, ka šie argumenti izrādījušies aplami, atzīmēja attiecīgi tikai 4% un 3%. Savukārt visbiežāk par aplamiem nosaukti argumenti, ka Latvijā pieaugs noziedzība (nepiepildījās - 23%, piepildījās – 6%) un ka Latvija kļūs par ES atkritumu izgāztuvi (nepiepildījās - 23%, piepildījās – 4%).

Izvērtējot visus ieguvumus un zaudējumus no Latvijas dalības Eiropas Savienības, ja tagad notiktu referendums par Latvijas iestāšanos ES, kā Jūs balsotu?

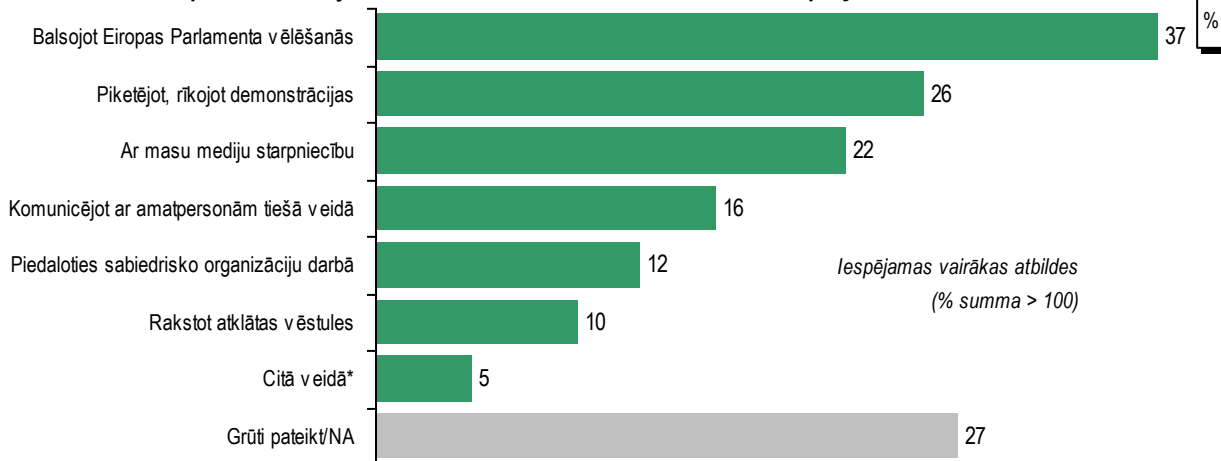

2014.gada 17.janvāris - 2.februāris, N=856 LR pilsoņi

Jautāti, vai pēc visu ieguvumu un zaudējumu no Latvijas dalības ES izvērtēšanas, viņi tagad balsotu „par” vai „pret” Latvijas iestāšanos ES, nedaudz biežāk LR pilsoņi norādīja, ka tiktu balsots „par” (38%). To, ka balsotu pret Latvijas pievienošanos ES, norādīja 37%. Tiesa, salīdzinoši lielai daļai nebija konkrēta viedokļa šajā jautājumā (24%).

Iespēja ietekmēt Eiropas Savienības lēmumus

Kādā veidā, Jūsaprāt, iedzīvotāji var visefektīvāk ietekmēt lēmumus, kas tiek pieņemti ES?

2014.gada 17.janvāris - 2.februāris, N=1001

*Kategorijā „Citā veidā” ietilpst: „nekādā veidā” (minēts 40 reizes); „rīkot referendumu” (minēts 2 reizes); „dot pilsonību, lai var piedalīties ES jautājumu lemsšanā” (minēts 1 reizi); „veidojot grupu” (minēts 1 reizi).

„DNB Latvijas barometra” Nr.66 dati liecina, ka, pēc iedzīvotāju domām, visefektīvāk ietekmēt lēmumus, kas tiek pieņemti ES, var, balsojot Eiropas Parlamenta vēlēšanās (37%). Aptuveni 1/4 uzskatīja, ka to ir iespējams paveikt, piketējot, rīkojot demonstrācijas (26%), un nedaudz retāk norādīts, ka ES pieņemtos lēmumus var ietekmēt ar masu mediju starpniecību (22%). Citus veidus atzīmēja mazāk kā 1/5. Jāpiebilst, ka 27% nebija viedokļa par to, kā iedzīvotāji var visefektīvāk ietekmēt lēmumus, kas tiek pieņemti ES.

IV DAĻA – EKSPERTU KOMENTĀRI PAR LATVIJAS DALĪBU EIROPAS SAVIENĪBĀ

Dr. Aldis Baumanis, Biznesa augstskolas Turība valdes priekšsēdētājs

Pirmkārt, jāatzīmē, ka desmit gadi Eiropas Savienībā nav spējuši būtiski izmainīt sabiedrības viedokli par to. Pirms desmit gadiem par iestāšanos Eiropas Savienībā balsoja 67% Latvijas pilsoņi, kuri piedalījās referendumā, t.i. 48% no visiem pilsoņiem. Arī tagad no aptaujāto atbildēm gan par to, vai iedzīvotāji jūtas kā Eiropas Savienības pilsoņi, gan arī par to, vai Latvija vairāk iegūst vai zaudē no dalības Eiropa Savienībā, redzams, ka eiropoptimistu un eiropesimistu skaits ir visai līdzīgs. To apliecina arī atbilstu sadalījums jautājumā par to, kā iedzīvotāji balsotu tagad – „par” vai „pret” iestāšanos Eiropas Savienībā.

Par pozitīvu iezīmi gribētos uzskatīt, ka starp būtiskākajiem ieguvumiem no Latvijas dalības Eiropas Savienībā salīdzinoši bieži aptaujātie minējuši iespēju iegūt izglītību ārzemēs (24%). Relatīvi ierobežotās iespējas izglītībā un zinātnē, kādas ir visām salīdzinoši mazām „ekonomikām”, tiek paplašinātas, izmantojot Eiropas Savienībā pieejamos resursus un iespējas. Tādējādi katram, kas to patiesi vēlas, ir iespēja atrast savas personības attīstībai visatbilstošāko ceļu pat tad, ja interesējošais virziens ir visai specifisks. Tai pašā laikā pētījums parāda, ka Eiropas Savienības fondu līdzekļus savai izglītībai un kvalifikācijas celšanai izmanto tikai retais (7%), kas liek domāt, ka nākotnē kārtība, kādā ir pieejami fondu līdzekļi šim mērķim, vēl prasa būtiskus uzlabojumus.

Arī atbildes uz jautājumu par iespējām, kādā veidā visefektīvāk var ietekmēt pieņemtos lēmumus Eiropas Savienībā, rosina uz zināmām pārdomām. Kā iespējama atbilstu variants gan tas nebija norādīts, bet, ja respondenti atbilstu kategorijā „citā veidā” no 44 gadījumiem 40 reizes min „nekādā veidā”, tad tas ir signāls, par kuru ļoti rūpīgi ir jādomā politiķiem. Demokrātiskas sabiedrības būtība ir tieši iespēja sabiedrībai pašai ietekmēt tajā notiekošos procesus.

Jebkurā gadījumā jaunākais „DNB Latvijas barometra” pētījums par Latvijas desmit gadiem Eiropas Savienībā ir laikā un vietā, lai signalizētu politiskajiem spēkiem un pārvaldes struktūrām par to, ka jautājumi par integrāciju Eiropas Savienībā mūsu sabiedrībā nav zaudējuši savu aktualitāti.

Agnese Bičevska, Latvijas Bankas ekonomiste

Jaunākais „DNB Latvijas barometra” pētījums šoreiz veltīts Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā tēmai, atgādinot arī par to, ka šogad apritēs desmit gadi kopš mēs pievienojās Eiropas Savienības valstu saimei 2004. gada 1. maijā. Tagad ir labs laiks, lai atskatītos uz to, kā mainījusies mūsu dzīve, kādi bijuši galvenie dalības ieguvumi un zaudējumi.

Piekrītu aptaujāto viedoklim, ka, no vienas puses, iespējas ceļot un strādāt citās Eiropas Savienības dalībvalstīs no personīgās brīvības viedokļa ir neapšaubāms ieguvums. Iespēju ceļot kā ieguvumu atzīmējuši 52% aptaujāto, bet strādāt – 35% aptaujāto. No otras puses, kā būtiskākais zaudējums norādīta cilvēku aizplūšana no Latvijas (to minējuši 56% aptaujāto). Patiesi - galvenokārt emigrācijas dēļ kopš 2004. gada iedzīvotāju skaits sarucis aptuveni par 250 000. Lai gan šajā laikā ir notikusi strauja ienākumu konverģence (Latvijas iedzīvotāju ienākumi auga straujāk nekā vidēji Eiropas Savienības valstīs), tomēr tie joprojām - gandrīz par trešdaļu - atpaliek no vidējā ienākumu līmeņa Eiropas Savienībā.

Gluži saprotami, ka, ņemot vērā ienākumu atšķirības, daudzi ir izvēlējušies dzīvot un strādāt valstīs ar augstāku dzīves līmeni. Tomēr neaizmirsīsim, ka pirms 2004. gada vidējais ienākumu līmenis Latvijā nerasniedza pat pusi no Eiropas Savienības valstu vidējā līmeņa un šo straujo ienākumu kāpumu veicināja arī iestāšanās Eiropas Savienībā un priekšrocības, ko tā ir sniegusi - labākas tirdzniecības iespējas (bez robežām ar citām dalībvalstīm, muitas procedūrām un nodevām), augušas ārvalstu investīcijas un Eiropas Savienības fondu finansējums, kā arī līdz ar jaunām tehnoloģijām un zināšanām audzis ražīgums u.c.

Turklāt 39% aptaujāto kā vienu no būtiskākajiem ieguvumiem ir norādījuši iespēju izmantot Eiropas Savienības fondu līdzekļus valsts attīstībā. Eiropas Savienības fondu pienesums tiešā veidā ir iespaidīgs – kopš 2000. gada, kad Latvijai bija pieejami Eiropas Savienības fondi, esam saņēmuši finansējumu 5,4 miljardu eiro apmērā (te jau atskaitīti mūsu maksājumi Eiropas Savienības budžetā). Tas ir pielīdzināms ceturtdaļai no iekšzemes kopprodukta jeb gandrīz divām trešdaļām no valsts kopbudžeta ieņēmumiem 2013. gadā. Turklāt tas ir tikai tiešais efekts, jo finansējums ļāvis uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti, ceļus un ēkas, nodrošinājis mācību inventāru skolās un augstāzīgas iekārtas rūpnīcās. Tas viss rada jaunu pievienoto vērtību vēl ilgi pēc veikta ieguldījuma un ne vienmēr ir pat skaitliski precīzi novērtējams.

Dalība Eiropas Savienībā ir ļāvusi mums straujāk tuvojies attīstīto valstu labklājības līmenim, tādējādi pakāpeniski mazinot arī nepieciešamību finansiālu atbalstu dēļ doties labākas dzīves meklējumos uz ārzemēm. Emigrācijas plūsma tik tiešām apstājusī. Tas liek cerēt, ka kādā brīdī svāri nosvērsies jau uz otru pusi un arvien vairāk redzēsīm tautiešus atgriežamies. Tad arī "par" Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā atkārtoti balsot gatavie aptaujātie nozīmīgāk apsteigtu "pret" balsotāju skaitu, kas patlaban, pēc desmit gadiem kopš iestāšanās Eiropas Savienībā tikai nedaudz apsteidz skeptiķus – 38% "par" pret 37% "pret".

Margarita Dunska, Dr.oec. Latvijas Universitātes Ekonomikas un vadības fakultātes profesore

Ņemot vērā, ka 2014.gada 1.maijā apritēs 10 gadu, kopš Latvija ir pievienojusies Eiropas Savienībai, bija interesanti iepazīties ar jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātiem. Iedzīvotāji šoreiz lūgti izteikt viedokli par to, vai pašlaik viņi jūtas kā pilntiesīgi Eiropas Savienības pilsoņi, kādi ir būtiskākie ieguvumi un zaudējumi no Latvijas dalības Eiropas Savienībā un kā, viņuprāt, visefektīvāk var ietekmēt lēmumus, kas tiek pieņemti Eiropas Savienības līmenī.

Pētījuma rezultāti liecina, ka vairāk nekā puse pilnīgi vai daļēji jūtas kā Eiropas Savienības pilsoņi. Tiesa, 40% aptaujāto atzinuši, ka tā nejutās. Pieļauju, ka arī citās Eiropas Savienības dalībvalstīs varētu būt līdzīga aina, tomēr katrs, pirmkārt, ir saistīts ar savu valsti un tikai tad ar kopējām lietām. Savukārt, norādot, vai Latvija no dalības Eiropas Savienībā vairāk iegūst vai vairāk zaudē, iedzīvotāju viedokļi sadalījās diezgan līdzīgi, šoreiz - trīs daļās. 35% aptaujāto uzskata, ka Latvija no Eiropas Savienības vairāk iegūst, bet gandrīz tikpat liela daļa aptaujāto jeb 34% pauduši pretēju viedokli. Jāatzīmē, ka 31% aptaujāto nespēja sniegt konkrētu viedokli šajā jautājumā. Acīmredzot šāds atbilstošs sadalījums ataino to, ka mūsu iedzīvotāji ļoti dažādās pakāpēs ir iesaistīti Eiropas Savienības lietās, piemēram, vai tie ir uzņēmēji, kas darbojas ārējos tirgos vai tikai vietējā, vai kāds ģimenes loceklis ir aizbraucis strādāt uz citu valsti, vai arī ģimeni tas nav skāris. To ilustrē arī atbildes uz jautājumu, vai iedzīvotāji ir personiski izmantojuši iespējas, ko sniedz Latvijas dalība Eiropas Savienībā - vairums aptaujāto atzīmēja, ka nav to darījuši (60%). Tīkmēr, atzīmējot kopējos būtiskākos ieguvumus, ko Latvijai un tās iedzīvotājiem rada mūsu valsts dalība Eiropas Savienībā, aptaujātie pozitīvi novērtējuši iespēju izmantot Eiropas Savienības fondu līdzekļus valsts attīstībā, strādāt un arī mācīties citās dalībvalstīs. Tajā pašā laikā jautāti par nozīmīgākajiem zaudējumiem, ko Latvijai radījusi pievienošanās Eiropas Savienībai, aptaujātie visbiežāk norādījuši cilvēku aizplūšanu no valsts un savas valūtas zaudēšanu. Savukārt, ja tagad būtu jābalso par iestāšanos Eiropas Savienībā, pozitīvo atbilstu īpatsvars tikai nedaudz pārsniedza negatīvās. Turklāt nevar nepiemēt arī 24% aptaujāto, kuriem nebija konkrēta viedokļa šajā jautājumā.

Jānis Gaibišelis, DNB bankas Ražošanas uzņēmumu daļas vadītājs

Izvērtējot iedzīvotāju atbildes uz jautājumu par būtiskākajiem ieguvumiem no Latvijas dalības Eiropas Savienībā, jāteic, ka izteikti dominē ieguvumi personīgā līmenī – iespējas ceļot (52%), strādāt (35%) un mācīties citās Eiropas Savienības dalībvalstīs (28%). Turklāt minētie ieguvumi ir ar izteiktu vienu domu – tikt prom no Latvijas. Savukārt ekonomiskie ieguvumi zināmā mērā atstāti otrajā plānā – Eiropas Savienības līdzekļu izmantošana (39%), atvieglota tirdzniecība (24%) un brīva preču kustība (19%). Iedzīvotāju atbildes skaidroju ar to, ka personīgos ieguvumus katrs izjūt un var izmantot visātrāk, bet ekonomiskajiem ieguvumiem, lai tos ieraudzītu un sajustu cilvēki, ir nepieciešams salīdzinoši ilgāks laiks. Turklāt uz ekonomisko situāciju zināmu ietekmi atstāja arī pārdzīvotā krīze, kas atvirzīja Latvijas labklājības līmeni vairākus gadus atpakaļ. Jāatzīmē gan, ka šī krīze gan nav tieši saistīta ar Latvijas esamību vai neesamību Eiropas Savienībā.

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma ietvaros iedzīvotājiem tika piedāvāts arī iepazīties ar vairākiem argumentiem, kuri pirms desmit gadiem tika pausti pret Latvijas iestāšanos Eiropas Savienībā, un izvērtēt, kuri no tiem ir piepildījušies, bet kuri - ne. Pētījuma rezultāti liecina, ka par lietām, kuras piepildījušās, iedzīvotāji biežāk atzīmējuši konkrētas atbildes nekā par argumentiem, kuri izrādījušies aplami. Visbiežāk aptaujātie atzīmējuši, ka piepildījušās prognozes par daudzu uzņēmumu izpūtēšanu, kuri nevarēja izpildīt Eiropas Savienības prasības (42%), tāpat pieaugušas produktu un pakalpojumu cenas, kurām iedzīvotāju algas nav tikušas līdzī (38%). Jāpiebilst – to, ka šīs prognozes tomēr nav piepildījušās, atzīmējuši vien 4% un 3% aptaujāto. Minētajām prognozēm ir būtisks pārsvars, salīdzinot ar citiem aptaujā piedāvātajiem argumentiem. Lai arī saprotams, ka populārākie apgalvojumi, kuri pēc aptaujāto domām ir piepildījušies, iedzīvotājiem ir bijuši būtiskākie, ne vienmēr tie ir cieši saistīti tieši ar Latvijas dalību ES. Daudzu uzņēmumu maksātspēja galvenokārt bija saistīta ar pārdzīvoto ekonomisko krīzi, kuru neizraisīja tieši Latvijas dalība ES. Arī cenu pieaugums galvenokārt bija atkarīgs no vispārējā cenu līmeņa pasaulē, jo lielu daļu no patēriņa precēm mēs importējam. Tīkmēr pakalpojumu cenu pakāpenisks pieaugums visdrīzāk turpināsies gan resursu cenu pieauguma dēļ, gan arī tādēļ, ka, palielinoties valsts labklājības līmenim, arī uzņēmumi, rūpējoties par saviem darbiniekiem, pamazām apsver to algu paaugstināšanas iespējas. Savukārt par aplamiem iedzīvotāji atzīmējuši prognozes, ka pieaugs noziedzība (23%) un ka Latvija varētu kļūt par ES atkritumu izgāztuvi (23%).

Vija Gunta Jace, CSP Eiropas Savienības lietu koordinācijas daļas vadītāja

Latvijas iedzīvotāju attieksme pret Latvijas dalību Eiropas Savienībā šo desmit gadu laikā ir mainījusies diezgan radikāli – no vispārējās eiforijas un sajūsmas, iestājoties tajā, līdz lielai skepsei un pat vilšanās sajūtai šodien. To apliecina arī jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti, kas lielākoties attēlo plašas sabiedrības informētības jeb, pareizāk būtu teikt, zināmu neinformētības līmeni par Eiropas Savienību un tajā notiekošajiem procesiem.

Lielākā daļa respondentu, vērtējot Latvijas dalību Eiropas Savienībā, savās atbildēs attēlo tikai viņu pašu vai viņu tuvāko cilvēku personīgos ieguvumus un iespējas no dalības Eiropas Savienībā (ceļot, strādāt, mācīties Eiropas Savienībā). Tīkmēr ļoti

maz respondentu atbildēs izskan vērtējums par Latvijas kā valsts ieguvumiem un iespējām. Cilvēcīgi tas ir ļoti saprotami, jo ikdienā iedzīvotājiem jāaskaras ar visdažādākajiem ierobežojumiem un birokrātiju, kas, viņuprāt, rodas, tieši ieviešot Eiropas Savienības prasības dažādās dzīves jomās. Turklāt sabiedrība par maz tiek informēta par valstiskajiem un visu Latvijas iedzīvotāju lielajiem ieguvumiem, ko ir devusi iestāšanās Eiropas Savienībā: drošības sajūta ārpolitiskos jautājumos un iespēja vieglāk pārvarēt ekonomiskās krīzes, iespēja saņemt nepieciešamo palīdzību vajadzības gadījumā.

Kā otru svarīgāko Latvijas ieguvumu no dalības Eiropas Savienībā respondenti minējuši iespēju izmantot fondu līdzekļus valsts attīstībā (39%). Tas liek secināt, ka daļa respondentu ir saistīti ar uzņēmējdarbību. Tā ir aktīvākā iedzīvotāju daļa, un viņu informētība par Eiropas Savienību ir krietni augstāka, kas varētu būt viņu pašu aktīvās darbības rezultāts.

Izbrīnu rada lielais respondentu skaits, kuri vispār nav izmantojuši nevienu no iespējām, ko viņiem personīgi sniegusi Latvijas dalība Eiropas Savienībā (60%). Tas liecina vai nu par neinformētību un neuzņēmību, vai arī par lielām materiālām grūtībām minētajai iedzīvotāju daļai.

Pētījumā lielākoties ir aptaujāti Latvijas Republikas pilsoņi (85% no kopējā respondentu skaita). Tas, protams, lielā mērā ir noteicis pētījuma rezultātus, jo Latvijas nepilsoņi pārsvarā dzīvo pavisam citā informācijas telpā, un viņu informētība par Eiropas Savienību ir vēl mazāka nekā Latvijas Republikas pilsoņiem. Tomēr arī Latvijas Republikas pilsoņu atbildes liecina, ka daļai no viņiem nav skaidras attieksmes pret Eiropas Savienību, bet daļai tā ir pat noraidošā. Un tā jau ir diezgan biedējoša tendence. Ja balsojums par iestāšanos Eiropas Savienībā notiktu 2014. gadā, par to balsotu tikai 38% respondentu.

Pētījuma rezultāti liek izdarīt secinājumus, ka komunikācija ar sabiedrību par Eiropas Savienības jautājumiem ir nepietiekama. Tā ir jāuzlabo, un tas jā dara nekavējoties. Plašai sabiedrībai jāskaidro ne tikai Eiropas Savienībā pieņemto lēmumu būtība, bet arī tas, kāpēc šādi lēmumi tiek pieņemti un kā to izpilde iespaidos sabiedrības dzīvi, un ko dara Latvijas valdība, lai aizstāvētu valsts nacionālās intereses.

Sandra Kalniete, Eiropas Parlamenta deputāte

Interesanti, ka būtiskākos ieguvumus no Latvijas dalības Eiropas Savienībā „DNB Latvijas barometra” jaunākajā pētījumā aptaujātie vienlaikus uzskata arī par nozīmīgākajiem zaudējumiem. Piemēram, kā ieguvumus aptaujātie atzīmējuši iespēju brīvi ceļot (52%), strādāt citās Eiropas Savienības dalībvalstīs (35%) un arī mācīties tajās (28%). Tajā pašā laikā kā nozīmīgāko zaudējumu aptaujātie visbiežāk norādījuši cilvēku aizplūšanu no valsts (56%). Salīdzinoši liela daļa aptaujāto kā ieguvumus atzīmējuši arī iespēju izmantot Eiropas fondu līdzekļus (35%), atviegloto tirdzniecību ar Eiropas Savienības dalībvalstīm (24%) un brīvo preču kustību (19%). Vienlaikus aptaujātie arī uzskata, ka daudzi uzņēmumi izputējuši Eiropas Savienības prasību dēļ un imports apdraud vietējos ražotājus. Aptaujātajiem arī šķiet, ka kopš iestāšanās Eiropas Savienībā cenas augušas straujāk nekā algas. Patiesība reālā darba samaksa, pieskaitot inflācijas ietekmi, pēdējo desmit gadu laikā ir palielinājusies pusotru reizi, bet Latvijas eksports uz Eiropas Savienības valstīm - trīs reizes. Turklāt jānorāda, ka brīvi pieejamās iespējas ceļot, mācīties un strādāt Eiropā lēnām, bet stabili veicina to, ka pieaug latviešu skaits, kuri sevi uzskata arī par Eiropas Savienības pilsoņiem.

Salīdzinot jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultātus ar analogiskām aptaujām citās Eiropas Savienības dalībvalstīs (piemēram, „Eurobarometru”), var redzēt, ka Latvijas iedzīvotāji līdz ar ekonomiskās krīzes pārvarēšanu arvien pozitīvāk vērtē ieguvumus no Eiropas Savienības. Tikmēr Grieķijā un Spānijā Eiropas Savienību daudzi uzlūko teju kā visa jaunuma sakni, un attieksme pret to ir ļoti negatīva.

Valts Kalniņš, sabiedriskās politikas centra „PROVIDUS” pētnieks

Jautāti, vai iedzīvotāji jūtas kā pilntiesīgi Eiropas Savienības pilsoņi, 38% atzīmējuši, ka tā jūtas daļēji. Protams, grūti pateikt, ko katrs aptaujātais, šādi atbildot, domājis, taču, stingri skatoties, „daļēji pilntiesīgs” patiesībā ir nepilntiesīgs. Iespējamās interpretācijas ir neizbēgami spekulatīvas. Atbildes varētu būt vienkārši paviršas, respondentiem neapdomājot, ko viņi īsti atbild. Varētu būt arī tā, ka tādējādi atspoguļojas aptaujāto neziņa par to, ko īsti nozīmē būt pilntiesīgam Eiropas Savienības pilsonim. Emocionālā līmenī izjūtas par savu stāvokli var būt tik pretrunīgas, ka nākas atzīmēt nekonkrētu atbildi, pat ja tā ir mazliet absurda. Tā vai citādi, bet atbildēs droši vien attēlojas arī cilvēku attieksme kopumā pret dalību Eiropas Savienībā, kur galvenie ieguvumi un zaudējumi nebūt nav viennozīmīgi, – daži no biežāk minētajiem vairāk vai mazāk attiecas uz vienu un to pašu lietu. Piemēram, ieguvums ir iespēja brīvi ceļot, bet zaudējums – cilvēku aizplūšana no Latvijas. No pētījumā pieejamajām tabulām nav iespējams izvērtēt, cik bieži šādu ieguvumu un zaudējumu minējuši vieni un tie paši cilvēki. Taču acīmredzot sabiedrībā nav konsekvantas attieksmes. Liela daļa aptaujāto uzskata, ka savulaik pret iestāšanos Eiropas Savienībā izvirzītie argumenti (it īpaši ekonomiska rakstura) ir izrādījušies pamatoti, piemēram, daudzi uzņēmumi neizturēs Eiropas Savienības izvirzītās prasības un izputēs. Tomēr kopumā gan sabiedrības, gan pilsoņu lokā Eiropas Savienības piekritēju un pretinieku īpatsvars ir pārsteidzoši līdzīgs. Labi, ka vismaz niecīgs pilsoņu vairākums arī mūsdienās balsotu par iestāšanos Eiropas Savienībā. Šis viena procentpunkta pārsvars (38%:par, 37%:pret) glābj no dramatiska secinājuma, ka 2003. gadā notikušais „iestāšanās balsojums” bijis vēsturiska mēroga kļūda.

Prof. Gundars Ķeniņš – Kings, Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis

Neskatoties uz to, ka vairums iedzīvotāju personiski nav izmantojuši iespējas, ko sniedz Latvijas dalība Eiropas Savienībā, tomēr ir daļa tādu, kuri to ir darījuši. Tostarp 8% aptaujāto ir izmantojuši iespēju strādāt citā Eiropas Savienības valstī, bet 7% - Eiropas Savienības fondu līdzekļus savai izglītībai, kvalifikācijas celšanai u.c.

Jāteic, ka Latvija, tuvojoties desmit gadu jubilejai Eiropas Savienībā, var atskatīties uz to, kā, esot vēl saimnieciski mazattīstīta valsts un tauta, ir ieguvusi lielu atbalstu no Eiropas Komisijas.

Dana Reizniece - Ozola, 11.Saeimas deputāte, Eiropas lietu komisijas deputāte

Domāju, ka viens svarīgākajiem jautājumiem nākotnē, ņemot vērā Latvijas dalību Eiropas Savienībā, būs saistīts ar Brīvās tirdzniecības līguma ietekmi uz mūsu ikdienu. Vai iedzīvotājiem rūp, ka visticamāk palielināsies ASV lieluzņēmumu ietekme Eiropas Savienībā, t.sk. Latvijā? Piemēram, daudz grūtāk būs kontrolēt veselīgas, ģenētiski nemodificētas pārtikas piedāvājumu Eiropas Savienības tirgū. Esmu diezgan pārstiegta, ka iedzīvotāji Eiropas Parlamenta vēlēšanas uzskata par reālāko instrumentu, kā stiprināt Latvijas pozīcijas Eiropas Savienībā. Domāju, ka, ja jautātu konkrēti, ko ir vai nav panākuši mūsu Eiropas Parlamenta deputāti, precīzas atbildes reti kurš varētu sniegt. Tas liecina, ka joprojām mums nav īstas skaidrības par to, kad, kādā līmenī un kuram jācīnās par Latvijas interesēm. Patiesībā liela nozīme ir tieši izpildvarai - kā mūsu ierēdņi un valdības vadītāji aizstāv savu nozari. Šeit svarīga ir iedziļināšanās, profesionalitāte un uzstājība, dažkārt cīnoties pat par ļoti detalizētiem formulējumiem Eiropas Savienības direktīvās un regulās. Labs piemērs tam ir Eiropas Savienības regula par kūpinājumiem, kurā, savlaicīgi nepamanot riskus, radīts apdraudējums veselai tautsaimniecības nozarei.

Einars Repše, biedrības „Latvijas attīstībai” valdes priekšsēdētājs

Jaunākajā „DNB Latvijas barometra” pētījumā sniegtās iedzīvotāju atbildes liecina, ka noskaņojums par situāciju valstī stabilizējas. To atklāj arī makroekonomikas dati – IKP un darba vietu pieaugums it kā palielinās, taču arvien lēnāk. Cilvēki saprot, ka nav tik labi kā gribētos, bet neklūst arī sliktāk. Šī stabilitāte vai savā ziņā stagnācija atspoguļojas arī attieksmē pret Latviju kā Eiropas Savienības dalībvalsti. Šodien par pievienošanos Eiropas Savienībai balsotu 38% aptaujāto (2003.gadā par iestāšanos nobalsoja 69% Latvijas pilsoņu), bet pret – 37% aptaujāto. Tikmēr apmēram puse iedzīvotāju (16% - pilnīgi, 38% - daļēji) jūtas kā pilntiesīgi Eiropas Savienības pilsoņi. Tas it kā pēc vairāk nekā desmit gadu atrašanās Eiropas Savienībā nav liels rādītājs, bet, no otras puses – nav arī tik mazs. Īpaši, ņemot vērā faktu, ka Latvija joprojām atrodas starp Eiropas Savienības nabadzīgākajām dalībvalstīm.

Izvērtējot iespējas, ko sniegusi Latvijas dalība Eiropas Savienībā, iedzīvotāji visbiežāk minējuši personīgos ieguvumus – brīvību ceļot (52%), strādāt (35%) vai mācīties (28%) citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Par vienu no būtiskākajiem ieguvumiem tiek minēta arī Eiropas Savienības struktūrfondu finansējuma pieejamība (39%). Tā ir loģiska atbilde, bet tajā pašā laikā arī apliecina, ka cilvēki vēl joprojām Eiropas Savienību lielākoties uztver kā naudas maku, no kā prasīt. Mazāk tiek novērtētas iespējas pašiem nopelnīt – atvieglotu tirdzniecību ar Eiropas Savienības dalībvalstīm par ieguvumu uzskata salīdzinoši daudz mazāk aptaujāto (22%), bet uz ekonomisko stabilitāti norāda vien 4% aptaujāto. Tā kā šajā kontekstā Eiropas Savienība ir uzskatāma par vēl pilnvērtīgi neizmantotu iespēju. Iespējams, tas ir arī valdības un Eiropas Parlamenta deputātu neizdarītais “mājas darbs” – viņi ne tikai nav varējuši izmantot visas tās iespējas, ko dod Eiropas Savienība, bet nav arī spējuši izstāstīt Latvijas iedzīvotājiem, ko tie vairāk var iegūt no dalības tajā.

Kā lielākos zaudējumus no Latvijas dalības Eiropas Savienībā aptaujātie minējuši atteikšanos no savas valūtas (50%), kas visdrīzāk saistīts ar neseno pāriešanu uz eiro, un cilvēku aizplūšanu no Latvijas (56%). Savukārt proporcionāli ļoti liels skaits aptaujāto apgalvo, ka vispār nav izmantojuši Eiropas Savienības sniegtās iespējas (60%), lai gan tikai 8% aptaujāto norāda, ka nav ieguvuši pilnīgi neko. Kopumā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti uzrāda tendenci Eiropas Savienību zināmā mērā uzskatīt par ārejo ienaidnieku, kas tiek vainots ne tikai pie emigrācijas, identitātes zaudēšanas un nacionālo uzņēmumu bankrota (42%), bet dažkārt arī pie problēmām valsts iekšienē. Ir vieglāk vainot esošo, asociējot to ar kaut ko tālu, svešu un nepieejamu, un reizē ir grūti iztēloties – kāda būtu Latvija tagad, ja 2003. gadā 69% Latvijas pilsoņu tomēr nebūtu nobalsojuši „par”.

Pārsteidzoši, ka, neskatoties uz to, ka šogad esošajās Eiropas Parlamenta vēlēšanās tiek prognozēta rekordzema aktivitāte (pesimistiskākās prognozes runā par 20% vēlētāju), tieši vēlēšanas iedzīvotāji uzskata par savu lielāko iespēju ietekmēt Eiropas Savienībā pieņemtos lēmumus (37%). Otrajā vietā „ierindojas” iešana piketēt (26%), ko arī iedzīvotāji Latvijā nedara tik bieži un vērienīgi kā citās Eiropas Savienības dalībvalstīs. Tas liecina par to, ka „DNB Latvijas barometra” respondenti visdrīzāk izvēlējušies reālākos variantus no piedāvātajiem, nevis patiešām demonstrē ticību minētajām iespējām. Tomēr tas tikai pastiprina pārliecību, ka jādara viss iespējamais, lai stimulētu iedzīvotājus piedalīties un izdarīt izvēli Eiropas Parlamenta vēlēšanās.

Pēteris Strautiņš, DNB bankas ekonomikas eksperts

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti liecina, ka 54% aptaujāto vairāk vai mazāk jūtas kā pilntiesīgi Eiropas Savienības pilsoņi, bet 40% tā nejūtas. Šāds rezultāts drīzāk priecē, jo, ja man būtu jāmin, es būtu gaidījis negatīvāku attieksmi. Varu iedomāties vienu svarīgu iemeslu, kāpēc cilvēki atbild pozitīvi, un vienu, kāpēc atbild negatīvi. Ietekmes sadali starp dalībvalstīm Eiropas Savienībā pamatā nosaka divi šajā gadījumā nesavienojami principi — demokrātija un dalībvalstu līdztiesība. Rezultāts ir kompromiss starp to, ka katram Eiropas Savienības iedzīvotājam vajadzētu būt līdzvērtīgai iespējai ietekmēt pieņemtos lēmumus, un to, ka jāaizsargā visu, arī mazāko dalībvalstu intereses. Šī kompromisa rezultātā viena Latvijas iedzīvotāja balsij ir lielāka ietekme, piemēram, uz Eiropas Savienības parlamenta sastāvu nekā Vācijas iedzīvotāja balsij, bet Vācija tomēr kopumā ir daudz ietekmīgāka, jo tur dzīvo četrdesmit reizes vairāk cilvēku. Kā pilnvērtīgiem Eiropas Savienības pilsoņiem Latvijas iedzīvotājiem noteikti palīdz justies ievērība, kādu gūst gan Latvijas izvirzītā Eiropas Komisijas komisāra, gan eiroparlamentāriešu aktīvā darbība, bet traucē mūsu valsts salīdzinošā nabadzība. Ir daudz uzsvērts mūsu ekonomikas straujais progress gan kopš 2010.gada, gan visā pēcpadomju ērā kopumā, un tā ir taisnība, bet starta punkts bijis zems. Latvija ir daudz nabadzīgāka, nekā tai vajadzētu būt, ņemot vērā tās iedzīvotāju izglītību, prasmes un arī atrašanās vietu. Tāpēc jūtamies neapmierināti ar ienākumu līmeni, pret kuru lielākajai daļai pasaules iedzīvotāju, maigi izsakoties, nebūtu īpašu iebildumu. Mūsu vēsture ir ļoti sarežģīta, un no tās aizbēgt nevar.

Tikmēr iedzīvotāju vērtējumi gan par lielākajiem ieguvumiem, gan par lielākajiem zaudējumiem no Latvijas dalības Eiropas Savienībā ir ļoti pragmatiski. Populārākās atbildes nav tādi publisko intelektuāļu iemīļoti temati kā iespēja veidot Eiropas likteni vai arī nacionālās identitātes zaudēšana attiecīgi eiro optimistu un pesimistu vidē. Visbiežāk minētais zaudējums ir cilvēku aizplūšana no Latvijas. Jāpiekrīt, ka tā varētu būt bijusi lielāka nekā alternatīvajā vēstures scenārijā, jo dalībvalsts statuss dod iespēju strādāt legāli Eiropas Savienībā, bet mēs kopumā esam likumam paklausīgi ļaudis. Savukārt pārliecinoši populārākais ieguvums ir iespēja brīvi ceļot pa Eiropu. Jāpiebilst, ka faktiski vienu un to pašu parādību cilvēki vērtē gan kā lielāko ieguvumu, gan arī zaudējumu. Patiešām, dzīve ir dilemmu pilna!

Ieva Strode, tirgus un sabiedriskās domas pētījumu centra „SKDS” sociālo un politisko projektu direktore

Ja mēs salīdzinām „DNB Latvijas barometra” pētījumu veikšanas laiku ar to laiku, kad notika balsojums par iestāšanos Eiropas Savienībā 2003.gada septembrī, jāteic, ka toreiz sabiedrības uzskati par nākotni bija salīdzinoši optimistiskāki - to, ka pēc 12 mēnešiem valsts ekonomiskā situācija būs uzlabojusies, atzīmēja 34% aptaujāto (2014.gada janvārī: 24%), bet ģimenes materiālā stāvokļa uzlabošanos prognozēja 26% aptaujāto (2014.gada janvārī: 22%). Arī attieksme pret Eiropas Savienību, salīdzinot ar 2003.gada septembri, ir kļuvusi vēsāka: šogad „par” iestāšanos Eiropas Savienībā balsotu 38% Latvijas Republikas pilsoņu, bet „pret” - 37%.

Analizējot, kādēļ dalība Eiropas Savienībā tiek atbalstīta vai noliegta, „DNB Latvijas barometra” pētījuma datus vērojams, ka galvenie argumenti par labu Eiropas Savienībai ir saistīti ar iespēju brīvi ceļot (52%), strādāt (35%) un mācīties (28%), kā arī saņemt Eiropas Savienības fondu atbalstu (39%). Jāpiebilst, ka 60% aptaujāto paši nav izmantojuši nevienu no minētajām iespējām (populārāko – iespēju brīvi ceļot - ir izmantojuši 27% aptaujāto). Savukārt galvenie zaudējumi, kas radušies, Latvijai iestājoties Eiropas Savienībā, pēc iedzīvotāju domām ir cilvēku aizplūšana no Latvijas (56%) un savas valūtas zaudēšana (50%).

Interesanti, ka 2001.gada novembrī, minot piecus galvenos iemeslus, kāpēc iedzīvotāji atbalstītu iestāšanos Eiropas Savienībā¹, biežāk minētie argumenti bija cerība, ka tas nodrošinās Latvijas ekonomisko izaugsmi” (46%) un vispārēju iekļaušanos Eiropā (37%), kā arī līdz ar iestāšanos paplašināsies izglītības un studiju iespējas (36%). Iespēju saņemt no Eiropas Savienības finansiālu atbalstu par vienu no iemesliem toreiz minēja 35% aptaujāto, lielākas iespējas strādāt ārzemēs – 29%, bet plašākas tūrisma iespējas – 17%.

Savukārt Latvijas Republikas pilsoņi, kuri 2001.gada nogalē būtu balsojuši pret iestāšanos, starp galvenajiem zaudējumiem visbiežāk minēja draudus Latvijas lauksaimniecībai (49%), Eiropas Savienības interešu uzspiešanu dalībvalstīm (38%) un neatkarības zaudēšanu (36%). Jāpiebilst, ka nacionālās valūtas zaudējumu par vienu no 5 galvenajiem iemesliem toreiz uzskatīja 16% eiro skeptiķu, bet masveidīga iedzīvotāju aizbraukšana nenāca ne prātā – lielāks risks šķita imigrantu plūsma uz Latviju (14%) un bezdarba līmeņa pieaugums (18%).

Izvērtējot toreiz paustos pieņēmumus, 2014.gada sākumā draudus lauksaimniecībai starp pamatotākajiem atzina 23% aptaujāto (par vienu no nepamatotākajiem – 6%), Eiropas Savienības interešu uzspiešanu dalībvalstīm - 16% (par vienu no nepamatotākajiem – 3%), Latvijas neatkarības un suverenitātes zaudēšanu – 15% (par vienu no nepamatotākajiem – 9%).

¹ SKDS (11.2001.). „Latvijas iedzīvotāju aptaujā par Eiropas Savienību iegūtie rezultāti”

Jaunākā „DNB Latvijas barometra” pētījuma rezultāti nepārsteidz, jo līdzīgas tendences gadu no gada uzrāda „Eiropabarometra” aptauju dati – Latvijas cilvēkiem Eiropa galvenokārt nozīmē iespēju brīvi ceļot un mācīties vai strādāt citās valstīs. Visbiežāk minētais zaudējums – cilvēku aizplūšana no Latvijas – ir šīs medaļas otra puse. Liekot svaru kausos bezdarbu Latvijā vai iespēju strādāt un nopelnīt citur, aizbraukšana ir ieguvums katram cilvēkam atsevišķi, bet zaudējums valstij kopumā. Lai to mainītu, ir jārada apstākļi, kas atgriešanos Latvijā padarītu pievilcīgu, un tas ir stāsts par otro visbiežāk minēto ieguvumu no Latvijas dalības Eiropas Savienībā - iespēju izmantot fondu līdzekļus valsts attīstībā. Eiropas Savienības fondu nauda – nākamajos septiņos gados tie būs apmēram 4,5 miljardi eiro – ir nevis “jāapgūst”, bet jāiegulda tā, lai cilvēki varētu un vēlētos dzīvot un strādāt Latvijā.

Arī pērn veiktā „Eiropabarometra” aptauja liecina, ka par Eiropas pilsoņiem sevi uzskata aptuveni 55% Latvijas iedzīvotāju, bet vairums aptaujāto atzina, ka vēlētos uzzināt vairāk par savām Eiropas pilsoņa tiesībām. Cilvēki nav vienaldzīgi – tā ir laba ziņa un skaidrs darba uzdevums man un citiem, kuri stāsta par “Eiropas lietām”.

„DNB Latvijas barometra” Nr.66 aptaujas tehniskā informācija

PĒTĪJUMA VEICĒJS	Pētījumu centrs SKDS
ĢENERĀLAIS KOPUMS	Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 74 gadiem
PLĀNOTĀS IZLASES APJOMS	1000 respondenti (ģenerālajam kopumam reprezentatīva izlase)
SASNIEGTĀS IZLASES APJOMS	1001 respondents
IZLASES METODE	Stratificētā nejaušā izlase
STRATIFIKĀCIJAS PAZĪMES	Administratīvi teritoriālā
APTAUJAS VEIKŠANAS METODE	Tiešās intervijas respondentu dzīves vietās
ĢEOGRĀFISKAIS PĀRKLĀJUMS	Visi Latvijas reģioni (115 izlases punkti)
APTAUJAS VEIKŠANAS LAIKS	No 17.01.2014. līdz 02.02.2014.

SASNIEGTĀS IZLASES SALĪDZINĀJUMS AR IEDZĪVOTĀJU STATISTIKU

	Respondentu skaits izlasē (%) pirms svēršanas	Respondentu skaits izlasē (%) pēc svēršanas	LR IeM PMLP Iedz. reģ. dati uz 21.01.2013.
KOPĀ	100.0	100.0	100.0

REĢIONS

Rīga	32.4	31.7	31.7
Pierīga	17.4	17.8	17.8
Vidzeme	10.4	10.2	10.2
Kurzeme	13.4	13.1	13.1
Zemgale	12.5	12.3	12.3
Latgale	14.0	14.9	14.9

DZIMUMS

Vīrieši	43.6	47.4	47.4
Sievietes	56.4	52.6	52.6

TAUTĪBA

Latvieši	60.3	58.2	58.2
Citi	39.7	41.8	41.8

VECUMS

18 - 24 g.v.	13.3	12.8	12.8
25 - 34 g.v.	19.0	20.3	20.3
35 - 44 g.v.	17.9	18.6	18.6
45 - 54 g.v.	20.3	19.2	19.2
55 – 74 g.v.	29.6	29.2	29.2

STATUSS

Strādājošie	62.4	62.8	
Nestrādājošie	37.6	37.2	

IZGLĪTĪBA

Pamata	13.1	13.3	
Vidējā, vidējā profesionālā	62.4	62.9	
Augstākā	24.5	23.9	

PILSONĪBA

LR pilsoņi	85.5	84.7	
Respondenti bez LR pilsonības	14.5	15.3	

Dati tika svērti pēc pazīmēm: reģions, tautība, dzimums, vecums.

„DNB Latvijas barometra” Nr.66 aptaujā izmantotā anketa

I DAĻA - INDIKATORI

N1. Vai, Jūsaprāt, situācija Latvijā kopumā attīstās pareizā vai nepareizā virzienā?

Pareizā	1
Nepareizā	2
Grūti pateikt/ NA	8

N2. Kā Jūs šobrīd vērtējat Latvijas valdības darbu? Vai Jūs ar to esat...

Pilnībā apmierināts	1
Drīzāk apmierināts	2
Drīzāk neapmierināts	3
Pilnībā neapmierināts	4
Grūti pateikt/ NA	8

N3. Kā Jūs novērtētu pašreizējo Latvijas ekonomikas stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N4. Vai, Jūsaprāt, Latvijas ekonomikas situācija šobrīd kopumā uzlabojas, nemainās vai arī pasliktinās?

Uzlabojas	1
Pasliktinās	2
Nemainās	3
Grūti pateikt/ NA	8

N5. Domājot par Latvijas ekonomikas stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N6. Kā Jūs novērtētu savu/ savas ģimenes pašreizējo finansiālo stāvokli? Vai, Jūsaprāt, tas ir...

Ļoti labs	1
Drīzāk labs	2
Viduvējs	3
Drīzāk slikts	4
Ļoti slikts	5
Grūti pateikt/ NA	8

N7. Domājot par Jūsu un Jūsu ģimenes materiālo stāvokli pēc 12 mēnešiem, vai, salīdzinot ar pašreizējo situāciju tas, Jūsaprāt, visdrīzāk būs...

Ievērojami uzlabojies	1
Nedaudz uzlabojies	2
Nebūs mainījies	3
Drīzāk pasliktinājies	4
Ievērojami pasliktinājies	5
Grūti pateikt/ NA	8

N8. Kādas, Jūsaprāt, šobrīd kopumā ir iespējas Latvijā atrast labu darbu? Vai, Jūsaprāt, tās ir...

Ļoti labas	1
Drīzāk labas	2
Viduvējas	3
Drīzāk sliktas	4
Ļoti sliktas	5
Grūti pateikt/ NA	8

II DAĻA – LATVIJAS DALĪBA EIROPAS SAVIENĪBĀ

L1. Vai, Jūsaprāt, Latvija no dalības Eiropas Savienībā vairāk iegūst (piemēram, maksājumi no dažādiem ES fondiem) vai vairāk zaudē (piem., iemaksas ES budžetā, citi ar dalību ES tieši saistīti maksājumi)?

Vairāk iegūst	1
Vairāk zaudē	2
Grūti pateikt/NA	8

L2. Kādi, Jūsaprāt, ir 3 būtiskākie ieguvumi Latvijai no dalības Eiropas Savienībā?

(Izsniegt kartīti L2, atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)

Iespēja piedalīties Eiropas Savienības lēmumu pieņemšanā un ietekmēt tos	1
Labāks Latvijas tēls ārvalstīs (t.sk. starp potenciālajiem investoriem)	2
Atvieglota tirdzniecība ar citām ES dalībvalstīm	3
Iespēja izmantot ES fondu līdzekļus valsts attīstībā	4
Valsts ekonomiskā izaugsme (lielākas investīcijas, ražošanas attīstība, eksporta pieaugums u.c.)	5
Brīva preču kustība ES	6
Iespēja brīvi ceļot ES	7
Iespēja mācīties citās ES dalībvalstīs	8
Iespēja strādāt citās ES dalībvalstīs	9
Lielāka valsts ekonomiskā stabilitāte (t.sk. zemāka inflācija)	10
Valstij vieglāk pārvarēt ekonomiskās krīzes, iespēja saņemt lielāku palīdzību vajadzības gadījumā	11
Drošības sajūta ārpolitikas jautājumos	12
Cits ieguvums <i>(norādīt!)</i>	13
Nav nekādu ieguvumu	14
Grūti pateikt/NA	98

L3. Vai Jūs personiski esat izmantojis/-usi iespējas, ko sniedz Latvijas dalība Eiropas Savienībā, un ja jā, tad kādā veidā? (Izsniegt kartīti L3, atzīmēt visas piemērotās atbildes!)

Ietekmējis/-usi lēmumu pieņemšanu Eiropas Savienībā (piem., vērsoties pie Eiropas Parlamenta deputātiem, iesniedzot priekšlikumus u.c.)	1
Izmantojis/-usi ES fondu līdzekļus savai uzņēmējdarbībai (uzsākšanai, attīstībai)	2
Sava biznesa attīstībā izmantojis/-usi ES brīvā tirgus iespējas, investīciju piesaisti utt.	3
Izmantojis/-usi ES fondu līdzekļus savai izglītībai, kvalifikācijas celšanai u.c.	4
Izmantojis/-usi iespēju brīvi ceļot pa Eiropas Savienību	5
Izmantojis/-usi iespēju mācīties citās ES dalībvalstīs	6
Izmantojis/-usi iespēju strādāt citās ES dalībvalstīs	7
Aizstāvējis/-usi savas tiesības, izmantojot ES radītās iespējas (cilvēktiesības, patērētāju tiesības utt.)	8
Citā veidā <i>(norādīt!)</i>	9
Neko neesmu darījis/-usi	10
Grūti pateikt/NA	98

L4. Kādi, Jūsaprāt, ir 3 būtiskākie zaudējumi, kas Latvijai ir radušies tāpēc, ka tā ir Eiropas Savienības valsts? (Izsniegt kartīti L4, atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)

Negatīvas ES pieņemto lēmumu sekas <i>(norādīt, kādas)</i>	1
Vienotu standartu ieviešana visās ES valstīs	2
Lielāka konkurence tirdzniecības sektorā	3
Ja kādai no ES dalībvalstīm klājas slikti, no tā cieš arī citas	4
Iebraucēji no citām valstīm	5
Cilvēku aizplūšana no Latvijas	6
Spēcīgāka ekonomiskā krīze Latvijā	7
Inflācijas pieaugums	8
Nacionālās identitātes zaudēšana	9
Savas valūtas zaudēšana	10
Valstiskās neatkarības/ patstāvības zaudēšanas sajūta	11
Lielāki drošības draudi (piem., terorisma riska pieaugums)	12
Cits zaudējums <i>(norādīt!)</i>	13
Nav nekādu zaudējumu	14
Grūti pateikt/NA	98

L5. Izvērtējot visus ieguvumus un zaudējumus no Latvijas dalības Eiropas Savienības, ja tagad notiktu referendums par Latvijas iestāšanos ES, kā Jūs balsotu?

Par iestāšanos	1
Pret iestāšanos	2
Grūti pateikt/NA	8

Zemāk uzskatīti dažādi argumenti, kuri pirms 10 gadiem, tas ir, pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā, tika pausti PRET iestāšanos ES.

L6. Kuri trīs no tiem, Jūsaprāt, ir izrādījušies vispamatotākie, tas ir, kuri piepildījās visvairāk?

Izsniegt kartīti L6! Atzīmēt līdz 3 atbildēm stabiņā L6!

L7. Un kuri trīs izrādījušies visnepamatotākie, tas ir, kuri nepiepildījās nemaz?

Izmantot kartīti L6! Atzīmēt līdz 3 atbildēm stabiņā L7!

	L6	L7
Izputēs daudzi uzņēmumi, kas nevarēs izpildīt ES prasības	1	1
Bizness Latvijā nākotnē piederēs ārzemniekiem	2	2
Palielināsies imports, kas apdraudēs vietējos tirgotājus	3	3
Iestāšanās ES ir drauds Latvijas lauksaimniecībai	4	4
Latvijā pieaugs noziedzība	5	5
Latvijā palielināsies imigrantu skaits	6	6
Dažādu faktoru dēļ pieaugs cenas produktiem un pakalpojumiem, bet iedzīvotāju ienākumi netiks līdzīgi tām	7	7
Iestāšanās ES ierobežos tautas demokrātiskās tiesības	8	8
Iestājoties ES, Latvija zaudēs vairāk naudas, nekā saņems no ES	9	9
Iestāšanās ES palielinās birokrātiju Latvijā	10	10
ES nebūs Latvijas drošības garants	11	11
Latvija zaudēs savu neatkarību, suverenitāti	12	12
ES ir drauds latviešu nacionālajai identitātei, kultūrai	13	13
ES uzspiež savas intereses tās dalībvalstīm	14	14
Latvija kļūs par ES atkritumu izgāztuvi	15	15
Tiks uzspiesta nepieņemama sabiedrības integrācija Latvijā	16	16
Neviens no šiem nav piepildījies	17	
Neviens no šiem nav izrādījies aplams		17
Grūti pateikt/NA	98	98

L8. Vai Jūs jūtaties kā pilntiesīgs Eiropas Savienības pilsonis?

Jā, pilnīgi	1
Jā, daļēji	2
Nē, nejutots	3
Grūti pateikt/NA	8

L9. Kādā veidā, Jūsaprāt, iedzīvotāji var visefektīvāk ietekmēt lēmumus, kas tiek pieņemti ES?

(Izsniegt kartīti L9, atzīmēt līdz 3 atbilžu variantiem!)

Balsojot Eiropas Parlamenta vēlēšanās	1
Piedaloties sabiedrisko organizāciju darbā	2
Ar masu mediju starpniecību	3
Rakstot atklātas vēstules	4
Komunicējot ar amatpersonām tiešā veidā	5
Piketējot, rīkojot demonstrācijas	6
Citā veidā (norādīt, kas!)	7
Grūti pateikt/NA	8

Papildu informācija:

Teika Lapsa

DNB bankas sabiedrisko attiecību vadītāja

Tel. 29161561

E-pasts: teika.lapsa@dnb.lv